

Meie ratturid rännakul

Foto E. Lepp

Lepp

II. KLASS.
Tartu-48,5.klm
II. KLASS.
Kanepi-27,9.klm

I. KLASS.
Jõru-25,7.klm.

I. KLASS
Vastseliina-56,9.klm

No 17

30 senti

Latvise Kodu

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitsealiidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kolonel J. Maide, telefon 451-94.

Tegev toimetaja kapten A. Treufeldt, telefon ametis 451-89, kodus 466-60.

Väljaandja: Kaitsealiidu peastaap.

Kaastõõ arvatakse tasu alla, kui sellele tasuõudmine on peale kirjutatud. Tähtsamat ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Tegvtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00–12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9–3. Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr., 1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: 1 lehekülj teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-mised 60 kr.

Nr. 17

1984

SISUKORD:

- A. Balder:* Neeruti sügismanööver.
H. V.: Kaitseväe ja kaitsealiidu vahelised laskevõistlused.
E. L.: Üleriiklikud kaitsealiidu rännakvõistlused.
R. Gildeman: Noored suvel.
— Kaitsealiit ja ratsasport.
M. Morrison: Miks peavad nad viibima võõrsil?
— Oma kodu tähistel.
E. A.: Koolipoisid.

„Kaitse Kodu!“

9-da ilmumise aasta tähistajana ilmub meie ajakiri 15. oktoobril s. a aastapäeva- numbrina.

Kuna „KAITSE KODU!“ levib ja loetakse tuhandeis meie eesti kodudes ja asutustes, on kuulutamine tema veergudel tulus ja tasuv.

Rutake kuulutuste ärasaatmisega!

Ühtlasi tuletame meele neile lehetelliijaile, kelle tellimise tähtaeg lõpeb **1. oktoobriga**, et keegi ei unustaks ajakirja tellimist uuendamast.

„Kaitse Kodu!“

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 17

Tallinnas, laupäeval, 15. septembril 1934

X aastakäik

NEERUTI SÜGISMANÖÖVER

Kol.-lt. A. BALDER

Manöövri eesmärk.

Läheneb sügis. Koristatakse valminud vili nurmedelt. Heina- ja karjamaad on söödud. Langevad lehedki puust. Kõigi riikide kaitsevægedes ja riigikaitse jõududes on ilus traditsiooniline komme koguneda sügispäevil, kui avarad nurmed, heina- ja karjamaad seda võimaldavad, sügismanöövreile, et panna kroon suvisele tegevusele. Selle kombe on võtnud omaks kaitseliit. Kaitseliidu sügismanöövrid on leidnud üldist tunnustamist ja heakskiitmist.

Käesoleval aastal korraldatakse kaitseliidu sügismanööver Tapa, Tamsalu, Rakvere vahelisel maa-alal 6. ja 7. oktoobril. Manöövri maastikku läbibstavad loodest kagusse ilusad Neeruti mäed, mispärast ka see manööver on „ristitud“ Neeruti sügismanöövriks. Juba kauemat aega on kaitseliidu Põhja-Eesti malevais ja üksustes käimas kibedad ettevalmistused manöövriks. Huvi nende vastu on kõikjal suur. Olgu käesolevad read kaitseliidu laialdasele perele selgituseks, milline eesmärk on eeloleval manöövri, milles seisab manöövri ettevalmistus, organisatsioon ja läbiviimine.

Kaitsevægedes manöövrid oma eesmärgilt on mitmesugused. Nad võivad olla:

1. strateegilised — strateegiliste suundade ja kavade uurimiseks ning kontrollimiseks;
2. väljaõppe eesmärgiga — staapide, juhtiva kaadri ja väeosade ettevalmistuse täiendamiseks ja neile kogemuste andmiseks sõjalises olukorras tegutsemiseks;
3. uute koosseisude, võitlusviiside, relvade, tehniliste abinõude jne. katsetamiseks.

Kaitseliidu manöövrid oma iseloomult lähevad lahku kaitsevæe manöövriest. Neil ei uurita suuri sõjalisi küsimusi, vaid on seatud üles piiratud väljaõppe eesmärk. Kaitseliidu väljaõppe eesmärk on: ette valmistada kaitseliitlasi ja kaitseliidu üksusi riigikaitse ülesannete täitmiseks — võitlemiseks nii väerindel kui ka iseriigis. Sellest välja minnes on ka lahinguline või taktikaline väljaõpe kaitseliidu õppetegevuse aluseks ja keskuseks. Taktikalised õppused või manööv-

rid on aga kaitseliitlasile tõsiseks kooliks taktikalise ettevalmistuse alal. Need õppused peavad võimalikult rohkem andma kogemusi ja õpiseid pealikuile ja kaitseliitlasile nende sõjalise ettevalmistuse taseme tõstmiseks ja tegutsemiseks sõjalises olukorras. Need suuremad õppused peavad ühtlasi andma pildi kaitseliidu üksuste ettevalmistuse tasemest, väljaõppe hüvedest ja pahedest, et nende põhjal korrigeerida õppetegevust, määrata uusi ülesandeid, eesmarke ja tähi'seid.

Kaitseliidu sügismanöövri on veel teine eesmärk. See on sündmuseks, kuhu koguneb kaitseliitlasi massiliselt, kus on esitatud kõik relvliigid. See massiline kogunemine tõstab kaitseliitlasi enestes, kes oma igapäevases elus elavad laialipillatuina ja üksikult, usku oma jõusse ja annab uut jõudu tegevuseks. Suurearvuliselt kogunedes kaitseliit demonstreerib oma jõudu ja relvastatud valmisolekut — rahulduseks ja rõõmuks oma sõpradele, kartuseks oma vaenlasile.

Kaitseliidu ridades on palju vabadussõja veteraane. Manöövriis nad annavad edasi järgnevale generatsioonile need lahingukogemused ja selle vaimu, mis kandis võidule vabadussõjas.

Manöövri ettevalmistus ja organisatsioon.

On tõde, et mida põhjalikumalt ja üksikasjalisemalt õppus on ette valmistatud, seda paremini ta läheb korda, seda õpetlikum on õppus. Seepärast vaja pöörduda tähelepanu õppuse ettevalmistusele. Neeruti sügismanööver oli võetud üles kaitseliidu 1933/34. a. tegevuskorra kavva. Veebruarikuus olid välja saadetud manöövri koosseisud ja määrati manöövri üksuste pealikud. Suvel korraldati Rakvere-Palermos manöövriis määratud rühma- ja kompaniipealikuile, ratsa-, rattur-, side- ja gaasikaitseüksuste pealikuile 4-päevaline suvilaager, mille eesmärk oli ette valmistada pealikuid eelolevaiks sügismanöövreiks. Suurtükiväe üksuste pealikuile korraldati sellane kursus kevadel Tallinnas. Jaopealikute õppused manöövri ettevalmistuseks korraldati malevais. Nii oli neis malevais, kes võtavad

osa Neeruti sügismanöövril, pealike ja üksuste taktikaline väljaõpe suunatud ettevalmistuseks manöövri tegevusele, ja manööver koos ettevalmistuse töödega moodustab ühe terviku.

Manöövreist võtavad osa ühelt poolt Viru ja Narva malevad, moodustades Viru rügemendi Viru maleva pealiku kol.-ltn. Vahvi juhtimisel. Rügement on kolmepataljonilises koosseisus, kaks suurtükiväe divisjoni, eskadron, ratturkompanii, õhukaitses rk.-komp., gaasikaitses rühm ja voo.

Tallinna, Järva, Harju ja Lääne maleva üksused ning Tartu maleva suurtükiväe divisjoni moodustavad Tallinna rügemendi neljapataljonilises koosseisus Tallinna maleva pealiku major R. Lintsi juhtimisel. Rügemendi koosseisu kuulub veel kaks suurtükiväe divisjoni, eskadron, ratturkompanii, soomusautorühm, õhukaitses rk.-rühm, gaasikaitses rühm ja vajaline voo ning muud osad. Manöövri tegevusest võtab osa lennuvägi, mille tegevust juhib ja ülesandeid annab lennuväe juhatus. Lennuvägi täidab ka rügemendi pealike poolt esitatud soovid ja ülesanded. Üksuste koondamine manöövri rajooni sünnib neede õhtul ja öösi vastu laupäeva.

Manöövri olukord ja käik.

5. ja 6. oktoobril valged koondavad oma väed Kiitsi, Tamsalu, Nõmmeküla, Tapa, Ambla, Järva-Jaani rajooni, et 7. oktoobri hommikul alata pealetungi sinisele Tapa, Rakvere, Sonda üldsunnas, siniste väed purustada, vallutada Rakvere ning 8. oktoobri õhtuks jõuda välja Kunda jõe joonele. Oma jõudude koondamise kätteks ja pealetungi ettevalmistuse läbiviimiseks valgete vägede juhataja otsustas I brigaadiga, kelle koosseisu kuulub Tallinna rügement, enda alla võtta Pisupi, Lasila, Järta, Jõepere joone.

Samal päeval koondavad ka sinised oma jõud Rakvere, Jakobi, Vaeküla rajoonis, et alata 8. oktoobril, seega päev hiljem, pealetungi valgele Rakvere, Tapa, Tallinna üldsunnas, valgete väed purustada ja 9. oktoobri õhtuks jõuda välja Jäneeda, Käravete, Järva-Jaani joonele. Oma jõudude koondamise kätteks otsustas siniste vägede juhataja II brigaadiga, mille koosseisu kuulub Viru rügement, 6. oktoobril enda alla võtta Neeruti mägede joone. Nii arenevad esimesel päeval lahingud Neeruti mägede pärast, mille saatuse otsustavad esimese päeva lahingud. Teisel manöövri päeval on oodata valgete üldpealetungi.

Manöövri tegevuseks.

Kõikide soov on, et Neeruti sügismanööver läheks hästi korda, kujumeks õpetlikuks ja et manöövril osavõtavad üksused sellest saaksid maksimum kasu oma taktikalise ettevalmistuse alal. Kõik oleneb manöövril osavõtjast. Lubatagu siin ette juhtida tähelepanu mõnele puudusele, mida eelolevail manöövritel katsume ära hoida.

Esiteks, juhid-pealikud. Iga pealik peab tundma end tõsise pealiku ülemana, kes manöövril astub välja ettevalmistatuna, täis usku oma võimeisse ja oma

juhtimise oskusesse. Iga pealik peab oma üksust „kindlasti kätes hoidma“. Juba oma kodukohas peab iga pealik oma jao, rühma või suurema üksuse enne manöövrilise väljaastumise võtma kokku ja ta „rivikorras“ viima suuremasse kogunemiskohta ning seal oma pealikele esõtama. Üksikult „tilkumist“ kogunemiskohta ei tohi olla. See on muudugi mõeldud maaüksuste kohta, kus üksused kogunevad jagudena ja rühmadena. Linnaüksuses iga pealik võtku oma üksus kokku kogunemisplatsil. Manöövril iga pealik avaldagu valmisolekut, kavaldust ja julget ning aktiivset tegevust. Passiivsusel, loidusel ja kõhklemisel ei tohi leiduda aset.

Oma üksuse „kättevõtmiseks“ on parim abinõu „rividriil“, olgugi lühike. Paar korda „valvel“, „parem pool“, „taksamm“, ja lühike viieminutilise rivioõppus, lühike meeletuletus eelolevaiks manöövreaks, ning üksus on kokku liidetud, oma juhi „käes“. Tilkudes kogunenud üksus, ilma et pealik oleks oma mehi rivistanud, nende „silma vaadanud“, ei ole manöövril üksus.

Teiseks, pealike juhtimise oskus. Kui pealik on esimese nõude täitnud, tunneb end pealikuks, oma üksuse on kokku liitnud, nii et iga mees teab oma kohta koond- ja hargriviis, siis ei tee raskusi juhtimine taktikalises olukorras. Katsun siin koorrata, mida peab iga pealik pidama meele taktikalises olukorras. Olgu need viis, mitte kümme, käsku:

1. Mis on minu ülesanne?
2. Kus on vaenlane, ta relvade tuli?
3. Kuidas soodustab maastik minu tegevust?
4. Kuidas viim ülesande täide?
5. Missugused käsud ja kellele annan ülesande täideviimiseks?

Nii, ülesanne, vaenlane, maastik, ülesande täitmise viis ja käsud — see on tegevuse kondikava. Käskude andmisel need olgu loogilised, selged ja arusaadavad; „pudrutamist“ ei tohi olla. Kontrollitagu, kas käskudest on aru saadud ja nende täitmisele asutud. Tuleb ette, et meist aru saadud ja tihti käsud jäävad stoppama.

Kolmandaks, maastiku kasutamine. Kasutage lähiseid, varjatud alasid, lohke, kraave jne.

Võitke jahimehe osavusega need raskused, mis tulevad ette maastiku kasutamisel. Tuletage varjumist meele käsklemisega „varju“.

Neljandaks, tulejõu hindamine ning tule ja liikumise kombineerimine. Juhtimise kunst seisab selles, kuidas suudetakse tuld ja liikumist kombineerida, s. t. edasilikumisel tuld edasilikumise võimaldamiseks organiseerida ja anda ning hüppeid tehes tuld kasutada, kaitsel aga tuld organiseerida ja vaenlase hüppeid „maha niita“.

Manöövril puuduvad kuulid, mis sunnivad end arvestama. Neid kuulid asendavad tulelipud. Arvestada vastaspoole tulelippe. Kui nad tähistavad teie peale suunatud tuld, siis peatuda ja oma relvade tuli juhtida neile.

Suurtükilt tähistavad paukfugassid ja paukšrapnellid. Need pole „mürtsu“ tegemiseks, vaid

Kapten-leitn.

R. GILDEMANN'i

*tegevteenistusest lahkumise
puhul*

Kaitsevägede ülemjuhataja käskk. nr. 183 vabastati omal soovil kaitseväe tegevteenistusest, arvates 1. sept. k. a., kapten-leitn. Gildemann. Kapten-leitn. Gildemann on aastailt veel kaunis noor, kuid meie mereväes ta kuulub teenistuse ja auastme poolest vanema generatsiooni hulka, sest meie vabadussõja algpäevil, 18. dets. 1918. a., kui mind määrati s.-l. „Lembitu“ juhiks, töötas seal juba ees R. Gildemann vanema ohvitserina, kohal, kus tol ajal oli eriti raske. Meil puudus kõik, mis ühe sõjalaeva jaoks oli tarvis, tuli alata nii-öelda paljaste kätega, kuid sellest hoolimata pidi siiski kiires korras s.-l. „Lembitust“ loodama sõjaline üksus ja see raskus lasus vanemal ohvitseril. Mõni päev hiljem, kui „Lembit“ läks oma esimesele sõjaretkele, oli suudetud juba „Lembitust“ luua sõjaline üksus, sest kahureist oli võimalik lasta ja meeskond teadis oma ülesandeid.

1919. a. suvel läksime lahku, Gildemann määrati s.-l. „Tasuja“ komanderiks. Pealeselle k.-l. R. Gildemann teenis mitmel vastutusrikkal kohal meie mereväes, olles s.-l. „Lembitu“ komanderiks kuni selle rivist väljalangemiseni ja hiljem m.-r. „Vambola“ komanderiks.

Pärast m.-r. „Vambola“ müümist arvati kapten-leitn. Gildemann merejõudude staabi juure. 1933. a. sügis-kuudel sattusime jälle kokku k.-l. Gildemanniga kaitseliidu teenistuses. 1933. a. juuni alguses pandi ametlik alus kaitseliidu mereüksustele. Merekaitseliidu tööd ta organiseerimise ajajärgus katsusime teha palgalise tööjõuta, aga et merekaitseliidu vastu mereärsed elanikud tundsid eriti huvi, seepärast edenes see töö kiiresti. mille tõttu ka iga päev kasvas kaitseliidu peastaabi töö. K.-l. peastaap oli sunnitud merejõududelt paluma üht tegevteenistuses olevat ohvitseri, kelle peale võiks panna merekaitseliidu tehnilise töö. Selle töö tegijaks ko-

mandeeris merejõud k.-l. peastaabi juure kapten-leitnant Gildemanni, kes võttis selle töö oma südametööks ja asus innuga tööle, nii et nüüd lahkudes kaitseliidu tööst võib kapten-leitn. Gildemann rahuldustundega vaadata tagasi oma töö peale.

Saatus oli meid kokku viinud vabadussõja algpäevil meie esimese s.-l. „Lembitu“ formeerimisel ja nüüd, 15 aastat hiljem, jälle merekaitseliidu formeerimisel. Algtööd on ikka rasked, ei ole midagi ees, tuleb kõik luua, see nõuab eriti närvide pingutust ja leplikku meelt oma nõuandjate ja kaastöötajate suhtes. Kuigi nii mõnigi kord mõtted ei lähe ühte ja on tulnud lahkavamisi, on see nagu tuli, mis puhastab ja asja ennast mitmest küljest selgitab, mille najal töö jälle seda edurikkamalt läheb edasi.

Kaitseliidu mereüksuste nimel tänan kapten-leitn. R. Gildemanni selle suure töö eest, mis ta k.-l. mereüksuste heaks on teinud.

Soovin Sulle eraellu minnes palju jõudu ja õnne ning sedasama raugematut töötahet, mis Sul seniajani on olnud, siis naeratab ka eraelus Sulle õnn vastu.

J. Klaar,
k.-l. mereüksuste pealik.

„Kaitse Kodu!“ toimetuse loeb oma meeldivaimaks kohuseks tänada kpt.-ltn. R. Gildemanni senise väärtusliku kaastöö eest merekaitseliidu ja noorte valdkonnast. Loodame, et meie lugupeetav kaastööline ka tulevikus ei keeldu jagamast meiega mõtteid ja oma suuri kogemusi neilt temale südame ligidal olevatelt aladelt.

Mehine käepigistus senise eest. Õnne edaspidiseks isiklikeks ja meie ühisteks ettevõteteks. Jääme ka tulevikus ikka ühte.

„Kaitse Kodu!“ toimetuse.

neid tuleb arvestada kui tõelist suurtükkituld. Kui šrapnell peakohal lõhkeb või granaat läheduses raksub, siis varjuda nagu suurtükkitule eest.

Ja lõpuks distsipliin. See on iga organisatsiooni tugevuse tunnus. Distsipliin olgu eeskujulik. Igaüks püüdku olla korra ja distsipliini pidamises eeskujuks ja täitku distsipliini nõudeid auasjana. See leiab üldist lugupidamist. Korrariikkumine, asjata laaberdamine, paukpadrunitega paugutamine vä-

lispool manöövrigegevust — need on lubamatud nähtused.

*

Need on lühikesed meeletuletused, niipalju kui seda lubab napp ajakirja ruum. Pealikul on kasulik veel nüüd manöövrile ettevalmistuse ajal võtta kätte „Pealik lahingus“, see uuesti läbi lugeda ja pikemalt peatuda ning mõelda nende kohtade juures, mis käsitlevad tema tegevust manöövril.

Kaitseliidu ülem kindral J. ROSKA kaitseliidu võistlusmeeskonna keskel

KAITSEVÄE JA KAITSELIIDU VAHELISED LASKEVÕISTLUSED

9. septembril k. a. Mustamäe laskerajal ärapeatud laskevõistlused kaitseväe ja kaitseliidu vahel olid järjekordselt viiendad. Need laskevõistlused on kujunenud meil traditsioonilisteks jõukatsumisteks parimate laskurite vahel, nad on olnud alati pinevaimad.

Alates 1933. aastast on võistlejate meeskondade koosseis mõlemal poolel 44 meest, kusjuures arvestatakse 40 parima tagajärjed.

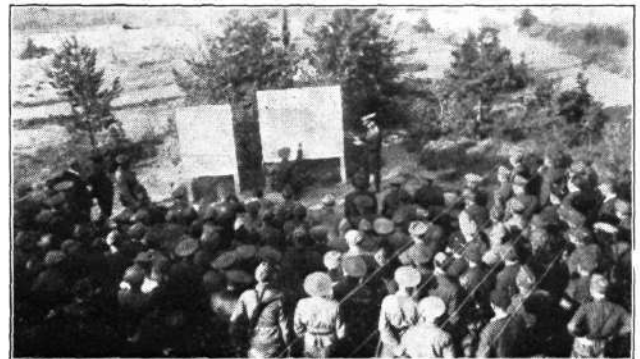
Võistlustel saavutati tagajärgi:

A. Kaitseväe meeskond.

Nr. Nr.	Laskur	Tulemused silmades			Kokku
		Lamades	Püsti	Põlvelt	
1.	J. Kruenberg	191	165	177	533
2.	K. Lomp	189	161	179	529
3.	K. Sarapik	188	159	182	529
4.	A. Kukk	184	161	184	529
5.	L. Viljus	186	168	172	526
6.	G. Lokotar	193	154	177	524
7.	A. Nolk	185	158	178	521
8.	A. Normak	187	175	157	519
9.	J. Tamm	189	160	168	517
10.	J. Vilberg	191	150	173	514
11.	A. Reinvald	185	151	175	511
12.	A. Talli	194	140	174	508
13.	V. Mikkola	187	158	163	508
14.	A. Lenk	191	155	162	508
15.	V. Jaanson	188	148	171	507
16.	J. Loit	193	143	169	505
17.	A. Brinkmann	192	138	174	504
18.	P. Puudersell	187	149	168	504
19.	A. Vilder	180	147	176	503
20.	N. Viru	185	144	174	503
21.	V. Martinson	183	147	168	498
22.	E. Kivistik	193	144	161	498
23.	P. Paas	186	141	170	497
24.	M. Haber	184	141	171	496
25.	O. Kõva	187	149	160	496
26.	E. Vilberg	183	144	169	496
27.	R. Väli	187	132	173	492

Nr. Nr.	Laskur	Tulemused silmades			Kokku
		Lamades	Püsti	Põlvelt	
28.	A. Limberg	186	138	168	492
29.	T. Läänisaar	181	136	174	491
30.	G. Padar	185	140	166	491
31.	A. Luur	174	146	166	486
32.	A. Karpin	177	141	163	481
33.	J. Grünberg	186	165	128	479
34.	J. Tui	179	138	161	478
35.	E. Milk	182	129	166	477
36.	J. Kont	189	135	146	470
37.	A. Kerremann	165	133	172	470
38.	V. Ragul	182	122	165	469
39.	V. Nigol	175	140	150	465
40.	V. Sild	180	132	149	461
41.	J. Kurrut	182	124	152	458
42.	L. Kõva	174	110	166	450
43.	V. Miller	169	114	159	442
44.	A. Muttik	175	104	161	440

Kaitseväe meeskond (44 laskurit) saavutas 21775 silma, 40 parima saavutus 19985 silma, sellest lamades käelt 7409, püsti 5877 ja põlvelt 6699 silma.

Võistluste tulemusi jälgimas

B. Kaitseliidu meeskond.

Nr. Nr.	Laskur	Tulemused silmades			Kokku
		Lamades	Püsti	Põlvelt	
1.	O. Volmer	193	163	178	534
2.	J. Pürn	181	172	176	529
3.	J. Kärner	190	167	169	526
4.	H. Tederson	191	156	175	522
5.	A. Ljiver	185	164	171	520
6.	E. Rull	188	154	176	518
7.	E. Rikkand	185	157	175	517
8.	N. Ende	185	144	182	511
9.	H. Silber	188	154	169	510
10.	K. Kübar	188	153	168	509
11.	B. Raadik	182	146	176	504
12.	J. Varbola	185	152	167	504
13.	N. Kütt	187	147	169	503
14.	O. Lellep	182	172	149	503
15.	J. Madisson	190	140	170	500
16.	E. Reitkam	190	142	167	499
17.	L. Reimann	176	148	174	498
18.	E. Sihv	179	140	178	497
19.	A. Mänd	187	148	160	495
20.	E. Mälgi	183	151	157	491
21.	H. Kruustükk	167	150	174	491
22.	J. Laube	176	153	157	486
23.	F. Gern	184	145	154	483
24.	V. Päären	177	136	168	481
25.	M. Saks	181	140	156	480
26.	F. Schüts	186	122	168	476
27.	A. Teder	186	126	164	476
28.	A. Orn	176	139	159	474
29.	M. Sinikas	177	140	156	473
30.	J. Mägi	175	145	153	473
31.	E. Vaher	176	135	160	471
32.	V. Pere	188	121	160	469
33.	R. Peitong	184	137	148	469
34.	E. Reimann	168	146	154	468
35.	A. Torim	175	124	167	466
36.	N. Tuimann	184	126	154	464
37.	E. Hiiop	184	120	159	463
38.	J. Voitka	179	134	150	463
39.	J. Jaaska	175	127	161	463
40.	A. Hütt	184	129	152	465
41.	H. Siirmann	179	128	156	463
42.	A. Matsina	175	123	162	460
43.	V. Karuks	183	115	154	452
44.	J. Söödi	163	122	146	431

Noor Eesti suurmeister

O. Volmer

Mul värskel rekord viissada kolmkümmend neli silma
Ja tuleval aastal Roomas löön ma tervet ilma

Kaitseliidu meeskond (44 laskurit) saavutas 21450 silma; 40 parima saavutus 19644 silma, sellest lamades käelt 7300, püsti 5765 ja põlvelt 6579 silma.

Seega kaitseväge meeskond, kes saavutab 19985 silma, kaitseliidu 19644 silma vastu, tuleb võitjaks 341 silmaga, omandades kaitseministri jäävalt rändava auhinna — graniitsamba hõbeplaadiga.

Käesoleval laskevõistlustel saavutatud tagajärgede põhjal loetakse suurmeistri klassikatse tingimused täitnuks O. Volmer — 534 s. ja J. Kruuberg — 533 silmaga.

Eesti laskerekorde seati üles: 300 mtr. peal kolmest asendist à 20 lasku O. Volmer'i poolt 534 sil-

Uued suurmeistrid ja võistluste parimad laskurid. Vasakult paremale: pealik VOLMER, allohv. KRUUBERG, pealik PÜRN, kapten LOMP, allohv. TOLLI, allohv. SARAPIK ja ltn. KUKK

maga; 300 mtr. peal püsti 20 lasuga J. Pürn'i poolt — 172 silmaga, ja lamades A. Talli poolt — 194 silmaga.

Alljärgnevad tabelid näitavad kujukalt aastast-aastasse tõusvat lasketaset meie esikohtadele tulnud üksikute laskurite ja kogu võistlusmeeskondade juures.

Kaitseväge ja kaitseliidu vahelised laskevõistlused 1929—1934. a.

Aasta	Parim laskur ja silmade arv							
	3-st asendist		Püsti		Põlvelt		Lamades	
	Kaitseväge	Kaitse-liidu	Kaitseväge	Kaitse-liidu	Kaitseväge	Kaitse-liidu	Kaitseväge	Kaitse-liidu
1929		E. Rull 428	A. Reinvald 128			A. Peetson 143		E. Rull 171
1930	J. Siir 450		J. Siir 138		J. Vilberg 160			N. Kütt 181
1932	V. Jaanson 522		V. Jaanson 163			N. Ende 181		F. Schüts 192
1933		A. Liiver 522		N. Teimann 160	E. Vilberg 183		E. Kivistik 191	
1934		O. Volmer 534		J. Pürn 172	A. Kukkk 184		A. Talli 194	

Laskevõistlused kaitseväge-kaitseliit 1929. a. — 1934. a.

Aasta	Meeskonnas laskureid	K e s k m i n e s i l m									
		Meesk. silmade kogusumma		3-st asendist		Püsti		Põlvelt		Lamades	
		Kv.	K.-l.	Kv.	K.-l.	Kv.	K.-l.	Kv.	K.-l.	Kv.	K.-l.
1929	20 (22)	7407	7388 -19	6,17	6,14	6,04	5,99	6,04	5,99	7,56	7,52
1930	20 (22)	8109	8182 -73	6,76	6,82	6,99	7,27	6,99	7,27	8,01	8,02
1932	20 (22)	9890	9836 -54	8,24	8,19	7,18	7,24	8,34	8,26	9,09	9,08
1933	40 (44)	19425	19380 -45	8,09	8,08	6,82	6,96	8,30	8,28	9,16	8,98
1934	40 (44)	19985	19644 -341	8,33	8,19	7,37	7,21	8,37	8,22	9,25	9,13

H. V.

Üleriiklikud kaitseliidu rännakvõistlused Antslast — Petseri

Kaitseliidu tegevuses käesoleval aastal kujunesid suursündmuseks rännakvõistlused, milliseid peeti kahe päeva kestes, 25. ja 26. augustil s. a., Antslast — Petseri. Võistlusmaa pikkus laskurjagudel oli 91 km ja ratturjagudel 173,6 km. Et võistlusüksustel tuli kahe päeva jooksul eesmärgi saavutamiseks teha tugevat pingutatavat tööd, oli rännakteel ette nähtud rida ametlikke peatusi, puhke- ja toidupunkte, kus võistlusjagudel oli võimalus puhata ja toitu saada.

Rännaktee laskurjagudel esimesel päeval algas Antslast, vabadussõjas langenute mälestussamba juurest ja läks mööda maanteed üle Rimmi, Litsmetsa, Tsooru — Sänna, kus oli ametlik kahetunniline peatus.

Pärast peatust Sännast läks rännak üle Uue-Nursi, Kubja Võrru, kus oli ööbimine.

Rännaktee pikkus esimesel päeval oli 44,2 km.

Teisel võistluspäeval laskurjagude rännaktee algusega Võrust läks üle Uue-Kasaritsa Tootsi-Vastseliina asundusse, kus kolm tundi peatuti. Vastseliina asundusest pärast peatust siirduti üle Meremäe Petseri, kus oli võistluste lõpp. Rännaktee pikkus teisel päeval oli 46,8 km.

Ratturjagude rännaktee esimesel võistluspäeval, pikkusega 72,1 km, algas Antslast, kohaliku algkooli eest, ja läks mööda maanteed üle Vaabina, Urvaste asunduse, Ruhingu, Kärgula, Laiavangu, Erastvere, Tä-

nasilma — Põlva, kus peatuti kolm tundi, mille järele rännakut jätkati Võrru, kus oli ööbimine.

Teisel võistluspäeval ratturjagude võistlustee Võrust — Petseri läks üle Vana-Kasaritsa, Haanja, Plaani, Rogosi, Kuura-Misso, kus kolm tundi peatuti. Pärast peatust jätkati rännakut mööda kiviteed üle Vana-Irboska Petseri, kus oli võistluste lõpp. Ratturite rännaktee pikkus teisel päeval oli 101,5 km.

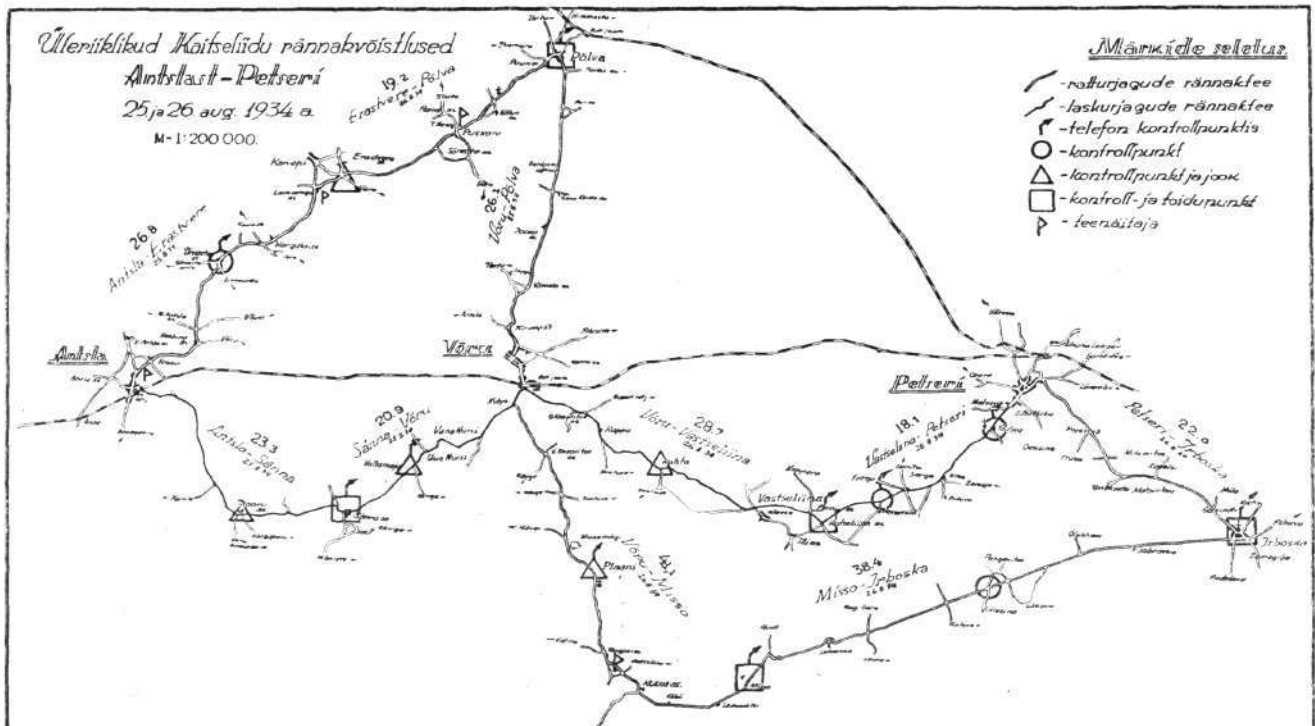
Igal maleval oli võimaldatud võistlustest võtta osa ühe kümnemehelise laskur- ja samaarvulise ratturjaoga. Varumehi kummalgi võistlusosalal oli lubatud 2, kuid varumehed võisid tegevusse astuda ainult teisel võistluspäeval, s. o. rännakul Võrust — Petseri.

Kui möödunud aastal, rännakvõistlustel Jõhvist — Permiskülla, oli laskurjagudel lubatud rännakut sooritada ka joostes, siis käesoleval aastal oli võimalik seda teha ainult käies, mida kontrollisid iga laskurjaoga kaasas olevad kaks kontrollratturit.

Rännakul laskurjaod sügavuses ei tohtinud venida üle 20 m ja ratturjaod üle 200 m.

Võistluspäeval 25. augustil oli ilm võistlejatele väga soodus. Võistluspäeva-eelsel ööl tuli tublisti vihma ja see hävitas toimu, tõi jahedust ja lõi tee tihedaks. Kerge vilu tuul kuivatas vihmast tekkinud veeloigud kiiresti. Lähtealg nii laskur- kui ka ratturjagudel oli kell 5 hommikul. Laskurjagused võistles 10.

Ratturjagused läks lähtelt välja 9.

Laskurjaod teel

Lähte eel kontrolliti kohtunike poolt meeskondade varustus.

Mõlemate võistlusjagude rännakteed läbistasid Lõuna-Eesti kauneima maastiku. Eriti teisel võistluspäeval oli see pilt vaheldusrikas ja pakkus võistlejatele rohkesti huvi, kuivõrd võistluspinevus ja rännaku kiire tempo võimaldasid läbistatava maastiku jälgimist.

Meeskondade paremust hinnati üksikute etappide, s. o. peatuste, kaupa, ja kokkuvõetuna kõikidel etappidel saavutatud aeg kogu rännaku, Antsla-Petseri, tulemusena.

Esimese päeva võistlused andsid järgmisi tulemusi:

1. Laskurjaod.

Antsla-Sänna, kaugus 23,3 km.

1. Tartumaa	maleva laskurjagu	2 t. 56 m. 30 sek.
2. Harju	" "	2 t. 58 m. 20 sek.
3. Järva	" "	2 t. 58 m. 41 sek.
4. Viru	" "	2 t. 59 m. 36 sek.
5. Pärnu	" "	3 t. 02 m. 16 sek.
6. Narva	" "	3 t. 03 m. 28 sek.
7. Lääne	" "	3 t. 08 m. 53 sek.
8. Pärnumaa	" "	3 t. 09 m. 54 sek.
9. Sakalamaa	" "	3 t. 10 m. 38 sek.
10. Petseri	" "	3 t. 17 m. 15 sek.

Sänna-Võru, kaugus 20,9 km.

1. Tartumaa	maleva laskurjagu	2 t. 38 m. 54 sek.
2. Viru	" "	2 t. 39 m. 18 sek.
3. Harju	" "	2 t. 40 m. 28 sek.
4. Pärnu	" "	2 t. 45 m. 10 sek.
5. Järva	" "	2 t. 47 m. 50 sek.
6. Petseri	" "	2 t. 48 m. 08 sek.
7. Pärnumaa	" "	2 t. 49 m. 19 sek.
8. Sakalamaa	" "	2 t. 52 m. 10 sek.
9. Narva	" "	3 t. 04 m. 23 sek.

Lääne maleva laskurjagu rännakul Sännast — Võrru katkestas võistluse.

Kokkuvõetuna esimesel võistluspäeval 44,2 km rännakul Antslast — Võrru meeskondade paremus kujunes järgmiselt:

1. Tartumaa	maleva laskurjagu	5 t. 35 m. 24 sek.
2. Harju	" "	5 t. 38 m. 48 sek.
3. Viru	" "	5 t. 38 m. 54 sek.
4. Järva	" "	5 t. 46 m. 31 sek.
5. Pärnu	" "	5 t. 47 m. 26 sek.
6. Pärnumaa	" "	5 t. 59 m. 13 sek.
7. Sakalamaa	" "	6 t. 02 m. 48 sek.
8. Petseri	" "	6 t. 05 m. 57 sek.
9. Narva	" "	6 t. 07 m. 51 sek.

2. Ratturjaod.

Antsla—Põlva, kaugus 46 km.

1. Tartumaa	maleva ratturjagu	2 t. 10 m.
2. Valga	" "	2 t. 16 m.
3. Viru	" "	2 t. 19 m.
4. Lääne	" "	2 t. 19 m.
5. Võru	" "	2 t. 47 m.
6. Tartumaa	" "	3 t. 24 m.

Järva ratturjao aeg oli 2 t. 13 m., Harju — 2 t. 52 m. ja Sakalamaa — 3 t. 04 m., kuid mainitud meeskonnad kõrvaldati selle etapi võistlusest võistlusmääruste rikkumise tõttu.

Põlva — Võru, kaugus 26,1 km.

1. Järva	maleva ratturjagu	1 t. 03 m.
2. Tartu	" "	1 t. 03 m. 10 sek.
3. Viru	" "	1 t. 05 m. 45 sek.
4. Tartumaa	" "	1 t. 08 m. 15 sek.
5. Sakalamaa	" "	1 t. 10 m. 41 sek.
6. Võru	" "	1 t. 21 m. 06 sek.
7. Harju	" "	1 t. 21 m. 45 sek.
8. Valga	" "	1 t. 34 m. 02 sek.

Võistlusest kõrvaldatud Lääne maleva ratturjao aeg oli 1 t. 20 m. 44 sek.

Kokkuvõetuna esimese võistluspäeva 72,1 kilomeetrisel ratturjagude rännak Antslast — Võrru andis alljärgnevaid tulemusi:

1. Tartu	maleva ratturjagu	3 t. 13 m. 10 sek.
2. Viru	" "	3 t. 24 m. 45 sek.
3. Valga	" "	3 t. 50 m. 02 sek.
4. Võru	" "	4 t. 08 m. 06 sek.
5. Tartumaa	" "	4 t. 32 m. 15 sek.

Teisel võistluspäeval oli mõlematel jagudel Võrus lähe kell 5 hommikul piiritusevabriku juures. Väljuti selles järjekorras, millises eelmise võistluspäeva õhtul saabuti Võrru. Võistluse jätkamisest loobusid Pärnu ja Lääne laskurjaod ning Harju ja Sakalamaa malevate ratturjaod. Rännaktee maastiku iseloomult oli eelmise päeva omast raskem eriti aga ratturjagudel, mille tõttu ka ratturjagusid nende teele asumisel hoiatati hooletu kihutamise eest õnnetute juhtumite vältimiseks.

Teise võistluspäeva tulemused:

1. Laskurjaod:

Võru-Vastseliina asundus, kaugus 28,7 km.

1. Tartumaa	maleva laskurjagu	3 t. 38 m. 53 sek.
2. Viru	" "	3 t. 46 m. 18 sek.
3. Harju	" "	3 t. 50 m. 24 sek.
4. Järva	" "	3 t. 54 m. 50 sek.
5. Pärnumaa	" "	3 t. 59 m. 01 sek.
6. Sakalamaa	" "	4 t. 02 m. 25 sek.
7. Narva	" "	4 t. 13 m. 17 sek.

Petseri maleva laskurjao aeg oli 3 t. 53 m. 31 sek., kuid meeskonna tagajärg tühistati, sest määrustevastasel oli Võrus kahe lubatud varumehe asemel Petseri meeskonda toodud sisse 3 uut meest.

Vastseliina asundus — Petseri, kaugus 18,1 km.

1. Harju	maleva laskurjagu	2 t. 38 m. 39 sek.
2. Tartumaa	" "	2 t. 41 m. 30 sek.
3. Järva	" "	2 t. 51 m. 37 sek.
4. Viru	" "	2 t. 52 m. 35 sek.
5. Pärnumaa	" "	2 t. 54 m. 03 sek.
6. Narva	" "	3 t. 18 m. 13 sek.

Sakalamaa maleva laskurjagu sel etapil loobus võistlusest ja toimetati sõidukil Petseri.

Teise võistluspäeva 46,8-kilomeetriline laskurjagude kogurännak Võrust — Petseri näitas järgmisi tulemusi:

1. Tartumaa	maleva laskurjagu	6 t. 20 m. 23 sek.
2. Harju	" "	6 t. 29 m. 03 sek.
3. Viru	" "	6 t. 38 m. 53 sek.
4. Järva	" "	6 t. 46 m. 27 sek.
5. Pärnumaa	" "	6 t. 53 m. 04 sek.
6. Narva	" "	7 t. 31 m. 30 sek.

2. Ratturjaod.

Võru — Misso, kaugus 41,1 km.

1. Tartu	maleva ratturjagu	1 t. 41 m. 38 sek.
2. Järva	" "	1 t. 43 m. 50 sek.
3. Viru	" "	1 t. 49 m. 12 sek.
4. Valga	" "	1 t. 52 m. 10 sek.
5. Võru	" "	1 t. 57 m. 40 sek.
6. Tartumaa	" "	2 t. 03 m. — sek.
7. Lääne	" "	2 t. 12 m. 09 sek.

Misso — Petseri, kaugus 60,4 km.

1. Järva	maleva ratturjagu	2 t. 41 m. 56 sek.
2. Tartu	" "	3 t. 10 m. 50 sek.
3. Tartumaa	" "	3 t. 16 m. 31 sek.
4. Viru	" "	3 t. 17 m. 03 sek.
5. Võru	" "	4 t. 00 m. 39 sek.
6. Valga	" "	4 t. 14 m. 18 sek.
7. Lääne	" "	4 t. 40 m. 11 sek.

Ratturjagude paremus teisel võistluspäeval kokkuvõetuna 101,5-kilomeetrilisel rännakul Võrust — Petseri näitas meeskondade paremust alljärgnevalt:

1. Järva	maleva ratturjagu	4 t. 25 m. 46 sek.
2. Tartu	" "	4 t. 52 m. 28 sek.
3. Viru	" "	5 t. 06 m. 15 sek.
4. Tartumaa	" "	5 t. 19 m. 31 sek.
5. Võru	" "	5 t. 58 m. 19 sek.
6. Valga	" "	6 t. 06 m. 28 sek.
7. Lääne	" "	6 t. 52 m. 20 sek.

Kogu rännakul Antslast — Petseri (laskurjagudel 91 km ja ratturjagudel 173,6 km) saavutasid võistlusmeeskonnad tulemusi:

1. Laskurjaod.

1. Tartumaa	maleva laskurjagu	11 t. 55 m. 47 sek.
2. Harju	" "	12 t. 07 m. 51 sek.
3. Viru	" "	12 t. 17 m. 47 sek.
4. Järva	" "	12 t. 32 m. 58 sek.
5. Pärnumaa	" "	12 t. 52 m. 17 sek.
6. Narva	" "	13 t. 39 m. 29 sek.

Ratturid stardis

2. Ratturjaod.

1. Tartu	maleva ratturjagu	8 t. 05 m. 38 sek.
2. Viru	" "	8 t. 31 m. — sek.
3. Tartumaa	" "	9 t. 51 m. 46 sek.
4. Valga	" "	9 t. 56 m. 30 sek.
5. Võru	" "	10 t. 06 m. 25 sek.

Seega keskmiselt saavutasid laskurjaod tunnis 7,5 km ja ratturjaod 18 km.

Tulemustelt ja rännaku sooritamise tehnilisest küljest laskurjagudest parimaks oli Tartumaa maleva laskurjagu. Nähtavasti oli Tartumaa malev oma võistluse varakult enne võistlusi ette valmistanud. Võime-telt enam-vähem ühejõulised tublid mehed, kindel rivi ja kindel ning tubli samm olid need tegurid, millised tõid Tartumaa maleva laskurjaole võidu.

Võidukas Tartu maleva ratturjagu koosnes peami-selt kogenud Eesti parimaist rattereist ja selle jao võit oli oodatav. Tugevat konkurentsi Tartu maleva rattur-jaole tegid Järva maleva ratturid ja oleksid kindlasti pretendeerinud esikohale, kui mitte ei oleks neil äpar-dunud esimene etapp, s. o. rännak Antslast — Põlva. Järva maleva ratturjao aeg kokkuvõetuna oleks olnud 7 t. 41 m. 46 sek., seega 23 m. 52 sek. parem kui esi-koha saavutaja, Tartu maleva ratturjao, aeg.

Nii pikad rännakud, nagu seda oli rännak Antslast — Petseri, peavad olema kohtadel varakult ette valmis-tatud. Üks meeskond peab koosnema võimistelt võrd-setest meestest, et nõrgemad mehed ei muutuks oma jaole koormaks teel. Antsla—Petseri rännakul eriti paistsid silma mõned jaod, kus üksikut nõrgemat meest tuli ta kaaslasil kättpidi kaasa talutada, et mitte kohe võistlusest välja langeda. See kõik mõjus nõrgestavalt ja takistavalt tervele jaole ja tagajärjeks oli selle jao väljalangemine võistlusest.

Võistlusjao pealiku isik, autoriteet ja kogemused on tähtsaimad tegureid, mis viivad jao võidule. Rän-nakul tekkiv väsimus, janu ja nälj teataval määral kõigutavad meeskonnas distsipliini ja võidutahet. Siin peab võistlusüksuse pealik suutma maksma panna oma mina autoriteedi ja kogemused ning juhtima asja sel-laselt, et puhkus, jook ja söök jääksid meeskonnale kõr-valiseks huviks ja peaesmärgiks oleksid lõpupunkt ja võit.

Kui rännaku alul mitmelt poolt avaldati kartust, et on raske laskurjaguseid panna liikuma kõnnisammul, siis tegelikult võistlustel ei tekitanud see mingisugu-seid raskusi laskurjagudega kaasas olevalle kontrolli-kohtunikele. Ainult tänu sellele piiravale määrusele õnnestusid need rännakvõistlused, kuna jooksuvõima-luse korral suurem osa võistlusjaguseid juba esimesel päeval end oleks „välja pumbanud“.

Ratturjagude juures tuli rohkesti ette jalgratta-osade rikkiminekuud ja murdumisi just selle tagajärjel, et juba kodust tuldi välja vigase ja nõrga rattaga.

Äsja möödunud rännakvõistlused olid esimesed pi-kemad mitte üksnes kaitseliidu tegevuse kestes, vaid seni peetuist kogu Eestis, mille tõttu ka esimesed kogemused ja õpised eriti peab pandama „kõrva taha“ ja ära kasutatama järgmistel samalaadistel võist-lustel.

E. L.

Noored

8.—14. augustini s. a. olid Tallinna maleva Põhja malevkonna noorkotkad, Tallinna ja Nõmme noorsepad pealinna lähedal ühises laagris, looduslikult kaunis Lükati orus.

Laagris oli alatiselt poisse 40 ja tütarlapsi 49. Külalistena laagrist võtsid osa Tartu ja Haapsalu noorkotkaste esindajad. Oli seatud üles 40 telki.

12. aug. s. a., laagri „suurpäeva“ jooksul, viibis laagris rohkesti külalisi, arvult umbes 700—800, nende hulgas Tšehhoslovakkia saadik prof. Galia, Daani saadik, Inglise prof. Madsen, välisministeeriumi, kaitseliidu, naiskodukaitse, noorkotkaste ja skautide juhte, Daani gaide, Prantsuse skaute, palju lastevanemaid ja teisi noorte sõpru.

Laagri vanemaks ja „hingeks“ oli hra A. Lellep, laagri pealikuks ja korraldajaks kapt. R. Gildeman, temale abideks plk. Velsberg, pr. Ploom-Reite ja prl. Remmelgas.

Laager oli sisustatud võrdlemisi koduselt, isegi mugavalt, noorte endi poolt oli seatud sisse telefoniühendus pealinnaga ja telkide vahel, ajaviiteks raadio-

Ülaalt alla:

1. Tütarlapsed võimlemas
2. Rivis ujumine
3. Karussell
4. Öhtupalvel
5. Laagri köök
6. Telkide ja asjade kokkupakkimine laagri lõpul

Ülal kõrval:

Hommikune võimlemine laagris

suvel

muusika; elektervalgustus telkides, kõike seda rännak-
korras.

Peale sportlike mängude ja võistluste võisteldi veel telkide ehituse ja korrashoiu, töökuse, viisakuse ja täpsuse aladel. Toitu valmistasid ja varustasid laagrit noored ise. Noored oskasid elu laagris teha koduseks, kusjuures kord oli hea.

Väärtuslikke auhindu oli pannud välja prof. Galia, mis võitjaile anti välja pidulikult.

Suurpäeva lõkkeõhtul huvitavaima numbrina esinesid noored müstilise vabaõhuetendusega, kus esinesid metshaldjad, tulehaldjad ja põialpoisid ühislaulu ja muusikaliste ettekannete saatel, mis pealtvaatajates kutsus esile tormilised kiiduavaldused.

Järgnev päev oli noortele puhkuseks, kuna teisi-päeval oli telkide mahavõtmine ja linna kolimine.

Peale vaimse ja kehalise karastuse viisid noored laagrist kaasa head mälestused ja kindla veendumuse, et vanad neid nende töös ja ettevõttes kõigiti toetavad ja aitavad kaasa, mis isamaale on auks ja kasuks!

R. Gildeman.

Ülaalt alla:

1. Lõunalaud vabas looduses
2. Laagri külalisi ja juhte
3. Lipu all: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm!”
4. Hommikune pesemine jõe ääres
5. Puhtuse kontroll

Üla kõrval: Telke korraldamas ja tarbeid valmistamas

Keskelt all: Iga asi peab toimuma omal ajal ja ettenähtud korras. Noorkotkas signaali puhumas

KAITSELIIT JA RATSASPORT

Nädalapäevade eest toimusid Tallinna hipodroomil kaitseväge üleriiklikud rahvusvahelised ratsavõistlused, kusjuures esines hobusporti harrastamisel kõrvuti kolm rahvust — Eesti, Läti ja Poola. Omavahel võistlesid ratsavägi, suurtükivägi ja ratsapolitsei, nii ohvitserid kui ka allohvitserid, kuna ratsakaitseliit 7-datest ratsavõistlustest osa ei võtnud. See toimunud ratsamiiting on küllalt väärt, et sel puhul heita pilku meie hobuseasjandusse ja ratsasporti kõrvuti välismaalaste osavõtuga ja ratsakaitseliidu eemalejäämisega. Mitmelt poolt on tulnud kuuldavale häält, et ratsakaitseliit peaks igal aastal võistlema kõrvuti meie kaitseväega ja isegi välismaalastega, sest ratsakaitseliit, meie territoriaalaratsavägi, kui väga laialdane omakaitse organisatsioon, kuhu on koondunud kõik meie parimad ratsanikud ja hobused välispool kaitseväge, peaks demonstreerima samuti oma taset ratsasporis. Sellegipärast on kaitseliit sellest loobunud — ja küllaltki põhjendatult.

Enne kui asuda kaitseliidu loobumise põhjuste selgitamisele, peame heitma pilgu meie ratsaspori praegusesse tasemesse üldse ja vaatama, missugused on võimalused ja väljavaated meil selle spordiharu harrastamiseks välispool puht-riigikaitselisi ülesandeid. Laseme rääkida ühel meie parimal ratsasasjanduse tundjal:

„Ratsavõistlused oleksid pidanud ka meie oludes kujunema hobuste kasvatuse ja selle arenemise paraadiks, kus tõmmatakse kokku bilansid, vaadatakse, mis on saavutatud, ja seatakse üles uusi juhtnööre ja sihte. Kuid kahjuks ei ole see nii. Selle põhjuseks on kaks asjaolu, õieti kaks väga ebapraktilist suunda, mis on saanud meil traditsiooniks ja mis on muutunud juba eluõiguslikuks hobuseasjanduse arendamise meetodiks. Ja seda, peab toonitama, kahjuks asjale. Üks neist suundadest on pärit meie eelomariikluse ajast ja kutab enesest hobuste näitusi, hobuste väljapanekuid samades tingimustes nagu iga teist kaubaaset statsionaarselt, silmailuks, ja teine — niisama sportlik suund, mis on võetud üle viimase aja inimspori vallast. Esimese suunaga tegutseb meie riiklik hobusekasvatuse ja teisega meie niinimetatud hobusportlikud üritused. Esimene tegeleb hobuste hinnangul ainult hobuse kehakoostöö mõõtmisega, olgu siis kas silmamõõtmisega või mõne teise mõõtmisviisiga, s. o. vaatab kaupalaos, teine küll juba tarvitab seda kaupalaos, kuid ainult sissetulekuallikana, teenimisvahendina, olgu see kas au või ainealine kasu. Need kaks suunda on küll ka tarvilised, kuid nad ei tohiks esineda ainukeste tõuke- ja tõmbeasjadena ühe rahva hobuseasjanduses.

Hobune on ja jääb veel kaua inimese truuks abimeheks ta töös ja esineb liikleva jõuallikana veel praegusel ajal, kellele ei ole võistlejat kuival maal. Kaasajal võib maapinna jagada hobuse ja mehhaaniliste liikuvate jõuallikate vahel suhtega: maanteed: kõik ülejäänud maa. Tõsi, kaasajal on juba roomik-auto

tüüpe (traktorid, tanketid), mis liiguvad ka välispool teid, kuid rahvamajanduse seisukohalt tuleb neid võtta siiski kui tehnika õisi, millel sel alal, kus tegeles täninigi hobune, on alles vaid laboratoorne väärtus. Seda eriti meie kliimas ja meie maamajanduses. Suurem osa meie rahvast jagab armastusega oma igapäevast leiba oma truu ruunaga ega taha bensiini lõhna haista isegi välgumõhkliks.

Need kaks suunda, millest eelpool juttu, on arenenud meil rööbiti ega taha isegi teineteist tunnustada. Siin peitubki peamine pahe. Hobuseasjanduses peavad need mõlemad töötama käsikäes, sest ei ole ju need midagi muud kui teooria ja praktika. Kui hobusekasvatuse ei käi käsikäes hobusporiga, siis ei või seda nimetada hobusekasvatuseks, vaid hobuste paljundamiseks. Selleks aga ei ole tarvis luua asutusi, seda teeb loodus isegi. Teisest küljest jälle, kui hobusport ei käi käsikäes hobusekasvatusega — ei ole see muud kui äri piletite müügist. Sest hobusporist võtavad osa ju ainult parimad loomad ja saavad auhinnad ergutavad sportlasi läbi otsima terve maa ja sealt välja noppima parima, kuid need loomad ei tohi minna kaduma hipodroomide seinte vahele ja totalisaatori kassa esisel, vaid nad peavad minema veel täiesti suguvõimseina sugulavadesse. Hobusport ei ole kaugeltki nii ühekülgne nagu mõnel pool arvatakse, vaid on küllalt alasid, mis on kohandatud nõudeile, mis vastavad just kohalikele, meie hobusetarvitajate, nõudeile rahvamajanduses ja riigikaitseis. Ei saa meiega rajada oma püüdmissi meile vastava „kuldse“ looma arendamises teistele alustele kui seda on teinud ajalugu seni. Ja see alus on — katsetamiste teel parimate hobuste leidmine vastavate omadustega tõu loomiseks ja siis selle arendamiseks. Seni kui meil ei ühtu ühes isikus nii hobusekasvataja kui ka hobusportlane, seni sammume eksirada.“

Need esiletoodud mõtted on vägagi asjalikud ja kaaluvad. Tõsi küll, ratsakaitseliitlases ühtub suuremal osal juhtumel kasvataja ja hobusportlane. See on nii peamiselt ainult maamalevais, kuna linnamalevate ratsaüksused kasutavad peaaegu eranditult kaitseväge hobuseid nii väljaõppeks kui ka ratsasportlikeks üritusteks. Kuid just see, et ratsakaitseliitlases ühtub hobusekasvataja ja ratsasportlane, ongi tinginud kaitseliidu kõrvalejäämise üleriiklikest ratsavõistlustest: kasvataja ja sportlane ühes isikus tunneb ka kõige paremini, et meil arendatavad ja arendatud tõud ei vasta võistlemiseks rahvusvahelisel tasemel seisvate hobustega, need on vaid saha- ja veoloomad ja nende seljas saab ainult ratsutada, s. t. kiiremini jõuda edasi.

Meil pole nii jõukaid ratsasportlasi malevais, kes suudavad põlluharimiseks kasvatatud hobuste kõrval kasvatada või soetada taludes puhtaverelisi ratsahobuseid, ja pole selleks ka aega, et hoida hobuseid alatisealt treeningus. Sellelega pole aga sugugi öeldud, et meie olemasolevad hobused, mis on kasutada ratsakaitseliitlasi,

PER ASPERA AD ASTRA

TUNNUSTUS KAITSELIIDU ETTEVÖTTEILE

Tänavu esinesid esimest korda võistluskorras kaitseliidu oma ettevõtteid — kaitseliitlaste tarvete ladu ja noorte kotkaste tuvide baas — äsjamöödunud näitusmessil, kus nad said üldise huvi ja tähelepanu osalisteks.

Soo tänaval näitusmessi hoonesse nr. 2 sisse astudes paistis vasakut kätt kohe silma maitsekalt dekoreeritud kaitseliitlaste tarvete laod väljapanekute kogu. Siit võidi leida kõiki artikleid, mida kaitseliit laod kaudu oma liikmeskonnale soodsatel tingimustel on teinud kättesaadavaks. Domineerivalt esinesid suusatarbed ja laskeasjanduslikud artiklid, missugustel aladel laod on suuri teeneid tarvitajaskonna ees. Kõikjal tundus tarvete laod hinge — laod juhataja leitnant Elmar Lepp'a — vilunud kätt, kelle spordimehelikku kuju võisime peaaegu iga päev näha askeldamas selles imposantses ringis, andmas asjalikke seletusi murruna väljapanekuid vaatlevalle näituslasile.

Kaitseliidu püüded sel alal krooniti I auhinnaga — suure hõbeaurahaga.

Väljas — hoone nr. 1 kõrval — asetses meie näituste uudisala — noorte kotkaste tuvide baas. Erilises kioskis, mis ühes osas kujutas väikest tuvilat ja teises osas tabelite ja diagrammide kogu, andis kujukaid seletusi rohkearvulisele asjast huvitatud külatajateperele baasi vanem noortemagister V. Pirsko, kes oma südikate noorte abilistega kogu messi kestes isalikult hoolitses oma lemmikute eest. Seletuste kõrval demonstreeriti tuvide võimeid. Saadeti tuvigramme. Messi juhatus saatis tervitustealise h-ra riigivanemale ja kasutas seda huvitavat sideaparatuuri ka teisteks vajalisteks ühendusteks. Ka meie toimetusele saabus tuvigramm. Kõik toimus asjalikult ja täpselt. Tuvide baas oli kahtlematult omapäraseimaid väljapanekuid.

Meie noorte vaev ja tubli töö hinnati I auhinnaga — väikese kuldaurahaga.

ei kõlba üldse sõjalisteks tarvidusteks ja ratsaväe teenistuseks. Iseasi on ratsasport hipodroomidel ja rahvusvahelistel parcours'idel ja teine asi on ratsasport sõjaliseks ettevalmistuseks. Kui vabadussõja ajal kirjutas meie ratsavägi ilusaimad leheküljed ajalukku, siis oli ratsapolkudes sportlikust seisukohast võetuna hobuste tase palju madalamal kui praegu ükskõik missuguse maleva ratsaüksustes.

Ratsakaitseliit spordib meeleldi. Selleks on tunnistuseks üksikute malevate ratsapäevad ja üksuste vahelised ratsavõistlused siin-seal. Säärased ratsapäevad on laiemates hulkades äratanud alati suurt huvi. Kuid seal võistlevad võrdsed võrdsetega. Käesolevate ridade ülesanne pole kritiseerida meie ratsasporti süsteemi kaitseväes. Konstateerime vaid niipalju, et nii ratsa- kui ka suurtükiväes tehakse tublit ja pidevat tööd puht-ratsasporti alal. Kuid meile on näidanud ka kõik seni peetud ratsavõistlused rahvusvahelises ulatuses, et meie olemasolevad hobused ei küüni rahvus-

vahelise tasemeni. Analoogiliselt on niisama suur vahe ka iga päev treeningus viibivate kaitseväe hobuste ja ratsanike ning ratsakaitseliitlaste ja nende hobuste vahel. Ratsakaitseliidu esinemine meie kaitseväe kõrval võiks kujuneda välja niisama mannetuks kui näiteks Eesti ohvitseride esinemine, ütleme, poolakate kõrval. Sealjuures ei tahagi keegi ega saagi teha etteheiteid meie võistlejale: hobuste paremuse vahe pole mitte üks klass, vaid rohkem, ja sellest on tingitud ka alatised kaotused võistlusväljal.

Kaitseliit võistleb näiteks laskmises teinekord maailma parimatega täies teadmises, et sportimise abinõud — püssid — küünivad peaaegu vastase tasemeni. Seda ei saa meie öelda kaugeltki oma hobustest, ratsasportimise abinõudest. Seepärast paneb kaitseliit rõhku ainult võistlustele „võrdsed võrdsetega“ ja loobub seni ratsasporti alal võistlemast silmanähtavalt tugevamatega, kuni hobuste tase malevais pole sportlikus mõttes tõusnud vastaste tasemeni.

Miks peavad nad viibima võõrsil?

Ei olegi vist eestlast, kel poleks vagaks sooviks puhata kord kodumaa mullas. Kuid see soov on õieti elavaks muutunud neil, kel on saatuse sunnil tulnud viibida kauemat aega kodumaalt kaugel. Ja neid on olnud õige palju. Elukutse mure on teinud väljarändamise nii mõnelegi tarviliseks. Aga ka kauged sõjaretked on viinud mehi jäävalt minema. Seepärast leiame iseäranis Eesti luulekunsti jüngerite seas paljusid, kes seda jäävat kodumaa truuduse tunnet on üli-selgelt ja kindlalt väljendanud.

Mäletan oma lapsepõlvest, kuidas sel ajal levis reproduktsioonides kuulsa vene maali ja pilt „Rahu šipkal“. Kord seda vaadeldes kellegi türgi sõjast osavõtjaga tähendas viimane, et sel Balkani mäeahelikul on tõesti palju mehi leidnud surmaund, nende seas ka eestlasi. Sõjaraskused polevat mõjunud niivõrd rusuvalt kui see teadmine, et võõrsil langedes tuleb jätta oma kodid võõrasse mulda ning seda kõik pealegi võõra võimu käsutusel ja koguni võõrastel sõjasihidel.

Ta kõneles seda, mis mõlgub nii-kui-nii kõigi hinges. Sest võõrsile saada maetud on suur rahvuslik õnnetus. See on raske kanda just neil, kes mõtlevad rikkumata mõtteviisil. Nad ei leia vastust sellele, miks nende jäänused peavad väetama just võõrast, ja mitte kodumaa mulda.

Meie elumõte ja aade seisab ju selles, et me ei taha katkestada sidemeid kodumaaga ka siis, kui peaks katkema maine elu. Nii kõneleb kaasa meie vaimu ilma ülesehitamisel suurel määral perekondliku tunde kõrval ka rahvustunne. Ajalise surma järele peaks omastelegi jääma võimalus ehtida kadunu hauaküngast.

Kuid palju on neid kodumaapoegi ja -tütreid, kes siiski on pidanud leidma oma viimse puhkepaiga võõrsil. Kolm eelviimast maailmasõja eelmist sõda, kus eestlastel tuli võidelda vene vägedes, peeti Krimmis, Balkaneil ja Mandžuurias, nii siis meie praegustest riigi piiridest väga kaugel. Kes aga seal langes, pidi küll leppima võõra mullakattega. Aga ka pikaajaline väeteenistus, mis pandi maksuma üldise sundkohustusena 19. sajandi teisel poolel, viis meilt väga palju noori jäävalt. Venemaa peastaabi plaanide järgi oli vägedesse mahutamise ja saatmise kava valmistatud sellasena, et keegi muulasist ei pidanud jääma teenima oma kodumaa piiridesse. Ta pidi nimelt teenima kaugel, seal unustama oma sidemed kodumaaga ja siis otsekui sulama võõra rahvusega ühte. Nii sai siis selle plaani järgi kaugelis Poolamaa kašarmuis meie noortele sõjaväeteenistus aastakümnete jooksul tuntud asjaks. Oli ju maksvusel enamasti viieaastane väeteenistuse aeg ja selle pika aja jooksul varisesid nii mõnedki. Vene vägede kalmistuil suurte Poolamaa garnisonide läheduses leidub nende kodumaa poegade haudu rohkesti, kel olid endalgi südames eelpool ettetoodud soovid.

Kuid säärane on juba kord inimese traagika. Kui palju aga langes maailmasõjas eesti noori, selle kohta pole olemas teateid. Nende mälestuse on tumestanud hilisem ajaloo käik. Kes aga küsib nende järele, kes esimeses sõjaõhinas, esimeses sõjakeerus langenud Ida-Preisimaal, Galiitsias või kui paljud 1915. aasta lahinguis Poolamaal?

Pärast maailmasõda tekkinud uutest riikidest võib Poola kohta ütelda kaunis eksimatult, et see on üks neist, kus on igavest und puhkamas kõige enam eesti noorust. Ei ole teada nende seas erilisi tähtsaid mehi, mis on tingitud sellest, et sinna on maetud need, kelle tulevik oli veel ees. Kes juhtus sügiseti viibima kuskil Peterburi-Varssavi raudteejaamas oktoobrikuu lõpul ja novembri alul, see võis näha, kuidas vaugunitäisi eesti noormehi veeres Poolamaa poole. Suured vene kindluste garnisonid, nagu Varssav, Novogeorgievsk (Modlin), Ivangorod, Novoaleksandria j. t. tarvitasid palju väge.

Lätimaa piiridesse on maetud esimene suurem Eesti luuletaja Kr. J. Peterson Riia Jakobi kalmistule. Kuid tema hauakünka koht on tänini kindlaks tegemata. Nii on küll umbkaudu teada selle tulihingelise kirjaniku puhkekalmistu, kuid koht ise on otsija silma eest jäävalt kadunud.

Samase saatuse ja unustuse osaliseks on saanud teine silmapaistvam Eesti laulumaailma meister. Lõuna-Venemaal elutsevate eestlaste poolt on mitmel korral Poltaavat külastades tehtud katset meie tuntud vana muusikamehe Aleksander Peeter Karl Säbelmanni haura leidmiseks, kes on Poltaavas surnud ja sinna maetud juba 1875. aastal. Kuid kõik need katsed on jäänud asjatuks. Kohapeal tema hauda enam ei tunta. Ja isegi toleaeagsed kalmistuvahid olid surnud juba ammu enne vene-jaapani sõda. Õige rohkesti lauldakse meil Säbelmanni viisi, mis seatud Koidula sõnadele „Isamaa hiilgava pinnalta paistab“, kuid suremata viisi loojale endale ega tema hauakünkale ei paista enam kodumaa päike. Küll aga ehitakse kadunud ja unustusse jäänud hauda sel viisil, et

Muru seal kasvab mulla peale,
Kullerkupud kulmu peale . . .

Kaks teist silmapaistvamat Eesti komponisti, Johannes Kappel ja Rudolf Tobias, on maetud Saksamaale ja neile jäävaks koduks on saanud Das Land der Dichter und Denker. Mitme varena Eesti üldlaulupidu juht Johannes Kappel on maetud Schömburgis. Ja kuigi ta sulest on ilmunud säärane muusikapäril, nagu „Ma teretan sind, hommik“, ei lehti üle tema hauakünka meie kevadilmede lõhna.

Suuremaajoonelisem komponist, õieti helide-valla võitja kotkatiivul, Rudolf Tobias, on maetud Berliini, kus ta on surnud 1918. aasta hilissügisel konservatooriumi professorina. Küll oli tol ajal meie maal saksa okupatsioon ja seetõttu piirid Saksamaaga lahti, kuid siiski jäid Tobiase jäänused kodumaale toomata. Ja

nii peame leppima sellega, et võime suvel silmitseda selle suurima muusikamehe mälestussammast Haapsalu linnapargis, mille püstitamise eest on hoolitsenud Haapsalu ärksamad tegelased.

Prantsusmaale on asetatud puhkama kaks silmapaistvamat vanema põlve tegelast, mõlemad poliitikamehed, Ado Grenzstein ja Andres Dido. Oma ajal väga elavad ja aktiivsed mehed; teistel aegadel oleks kummagi tegevus annud hoopis teissuguseid tagajärgi. Mõlemad on kujukaks näiteks sellest, kuidas olud on kärmed lükkama mehi valeradadele.

Andres Dido suri meie iseseisvuse esimesil aastail. Tema iseloomustamiseks teatati tol ajal, kuidas see poliitiline emigrant igal meie E. V. aastapäeval on teinud Pariisi eesti saatkonda korraliku visiidi, puhtas frakis ja uue kaelusega. Eesti iseseisvuse saavutus õhutas mehes vaimustust viimse eluhetkeni. Dido on maetud Pariisi.

Ado Grenzsteini ei peeta õnnestunud poliitikuks. Isegi süüdistatakse teda eesti rahvuse vastu paustamises. Kuid unustatakse sealjuures, et aeg, kus A. Grenzstein töötas ja võitles Eestis, oli venestusurve kõrgeim surveaeg. Ja paljudki Grenzsteini võitlusabinõudest, mida mõistetakse nüüd hukka, olid tolleaegsete olude tõttu vabandatavad. Kuid oma luulega on Grenzstein siiski jätnud järele mälestusi, mis otse järeleaimamata iluga võivad tuua ette neid meeletusi, missuguseis heljusid veel meie rahvusliku ärkamise järelaja tegelased, ülistades priiuse tulekut:

... „Ta tuli meile noorikuna
Ja kandis kallist rinna all ...“

Sellaseid lauseid ei saa lugeda rahulikult, sest neid on kirjutatud võpatava südamega. Ja luule kõrval on veel praegugi elavad Grenzsteini kuulsad mõteteterad või vemmälvärssides aforismid. —

A. Grenzstein on maetud Mentones.

Kuna me kuulusime kauemat aega Venemaa alla, siis oli ka selle riigi piir meile kauemat aega lahti. Seda võimalust kasutati hoolega ja seepärast on ka loomulik, et seal on leidnud viimse puhkepaiga suurim osa meie tähtsast meestest.

Siin oleks eeskätt nimetada dr. Philipp Jakobi p. Karelli, kelle puhkepaik on Peterburi Sergiuse kloostri kalmistul. Ta oli oma ajal otsitavamaid endises Venemaa keiserriigi pealinnas. Teisele suurimale ja ilusaimale Peterburi kalmistule, Volkovole, on maetud samuti kuulus arst dr. Gustav Hirsch, omaaegne dr. Karelli järeltulija. Alatiste palee küllastajaina sai neile küll omaks hilgav käekäik, kuid vaevalt hoolitsetakse nende kalmude eest praeguste Leningradi eestlaste poolt....

Hoopis kaduma on läinud kahe järgmise, omal ajal suuri lootusi andva, eestlase matuspaigad. Kirjanik Pearn Ansomardi-Pitka sattus vene vägedega Ida Preisimaale ja läks seal jäljetult 1915. aasta talvel kaduma. Nii siis õieti Ungari Petöfi saatuse. Samuti läks kaduma tuntud Venemaa Eesti asunduste uurija August Nigol, kelle Eesti oma enamlased olid tapnud 1918. aasta suvel Permis ja kelle laip visatud Kama jõkke.

Üks esimesist eesti naisliikumise juhtidest ja agaramaist eesti esinaistest, Natalie Johanson Pärna, on surnud ja maetud endises Peterburi kubermangus Volossovos.

Kolmest ärkamisaja järelaja ajalookirjanikest-romanistidest, Andres Saalist, Eduard Bornhöhest ja Jaak Järvest, on viimane surnud ja maetud Samaara kubermangu endisse Linda asundusse. Nagu selle mehe saatuse teda sunniviisil viis võõrsile, nii on ta ka sinna leidnud oma viimse puhkepaiga. Jaak Järve peeti enne tema viimast Venemaa asumist siiski meheks, kes püüdis oma mõtteid jõudu mööda kaitsta. Kuid vaevalt võis ta aimata, et olles äärmiselt liberaalne sotsialismile ta viimseks kodumaaks saab olema kommuuna-maa.

Palju lootusi andev eesti soost professor Aleksander Kaelas on surnud ja maetud kaugele Siberisse, Irkutskisse. Missuguses seisukorras on käesoleva aja Siberi eesti asundused, pole meil teada, kuid on karta, et nende meie paremate poegade hauakünkad jäävad seal unustusse.

Kuhu keegi oma eluajal surnud, see on sinna ka sängitatud, sellane on juba meie inimese saatuse, millega tuleb leppida. Kuid millega siiski ei saa leppida, on järgmine asjaolu.

Juba kümmekond aastaid tagasi avaldati avalikku soovi, et eesti suurima luuletaja, Koidula, põrm tuleks tuua Kroonlinnast kodumaale. Sellest oma ajal küll kõneldi, kuid asi jäi soiku. Ja nii on see kavatsus seni teostamata. Isegi Koidula tütre leidsid meie nais-tegelased võimaliku olevat kutsuda kaugelt Itaaliast kodumaale, kuid seda au pole saanud osaks nende ema mälestusele. Tänapäev Pärnu linn, kus Koidula on saanud mööda oma neipõlve varajasemad aastad, püstitas talle ausamba, kes aga korraldab Koidula enda kalmuküngast?

Koidula enda kalmuküngast aga ei saa küllastada tema austajad. Ometi oli Koidula otse see, kes prohvetliku puhtusega klassikalise lüürika kaudu on kujutanud puhkamist kodumaa mullas suurimaks õnneks ja tasuks tehtud töö eest. Otse selles on Koidula ise tänini teiste poolt ületamata. Kui veel mõni aeg tagasi Koidula kodumaale toomises võis olla takistusi, siis peaksid need nüüd olema kõrvaldatavad. Ja kroonlinnasil ei peaks olema sellest ei sooja ega külma, kui nende kalmistult tuuakse ära see, kes oma hingega rippus kodumaa küljes. Loodetavasti kõrvaldab meie välisesindus oma poolt kõik takistused, mis Koidula põrmu kodumaale toomisel võiksid olla ees. Asja peaksid võtma käsile meie naisseltsid ja see peaks olema ligemaks ülesandeks.

Aga kas mäletab keegi veel Tallinnas ehk Peterburis neid õhtuid, kuhu rüsinall joosti kokku jälgima päevakorral olevaid greeka-romaa maadlusi? Või kas polnud see suurim reklaam, mida siis tehti eesti nimele kodu- ja välismaal? Ehk kas pani keegi tähele, kuidas Lurichi maadlusvõite ta vihaseimate vaenlaste poolt jälgiti otse hammaste kiristamisega? See oli kaugele ette nägemise võime, mis ilmnis Lurichi võitluses, see oli fatalistlik ilmumus selleks, et me jäime esiteks võitjaks maadlusareenil ja hiljem relvade-areenil. Lugesime siis suure huviga, et Lurichit nimetati

Kangelasi mälestamas

Pühapäeval, 9. sept. s. a., avati Rakveres kaitseväge kalmistul vabaturisti kavaleri kapten Jaan Metsa hauasammas. Samba avas Viru-Järva kaitseringkonna ülem kolonel Vende. Avamisele järgnes vaimulik talitus ja pürgade panek. Samba avamisest võtsid osa kaitseväge ja kaitseväe esindusmeeskonnad, naiskodukaitse, noored kotkad, kodutütred ja gaidid, kes liikusid ühises rongkäigus kalmistule. Hauasammas püstitati Viru maleva staabi poolt, raha koguti korjanduslehtedega. Sammas on valmistatud Rakveres ja läks maksma üle 400 krooni.

Kapten Jaan Mets sündis 22. juunil 1885. a. Pilstvere kihelkonnas Kõo vallas taluomaniku pojana. Enne sõjaväeteenistust ta oli kooliõpetaja. Maailmasõja ajal ta mobiliseeriti Vene sõjaväkke, kus alul teenis lihtsõdurina, hiljem komandeeriti Kiievi sõjakooli, mille ta lipnikuna lõpetas. Vene väes võttis J. Mets osa paljudest lahingutest, muu hulgas Rumeenia väerinnal. Rahvuslike väeosade loomisel ta tuli teenistusse 2. Eesti jalaväe polku. Vabadussõja kestes ta oli 4. jalaväe polgus, alul rühma-, hiljem kompaniiülemana, tehes kaasa nimetatud rügemendiga peaaegu kõik lahingud.

Vabadussõjas ülesnäidatud vahvuse eest annetati talle vabariigi valitsuse poolt II liigi III järgu vabaturist, tasuta maa normaalses suuruses ja 50.000 marka autasu. Pärast vabadussõja lõppu ta teenis 4. ja 1. rügemendis kompaniiülemana ja pataljoniülemana kohuste täitjana. Kaitseväge teenistusest ta lahkus 1923. a. suvel, et asuda põlluharimisele oma talus Veltsi as. Rakvere lähedal.

Kaitseväe teenistusest ta lahkus 1923. a. suvel, et asuda põlluharimisele oma talus Veltsi as. Rakvere lähedal.

Kaitseväe teenistusest ta lahkus 1923. a. suvel, et asuda põlluharimisele oma talus Veltsi as. Rakvere lähedal.

Kaitseväe teenistusest ta lahkus 1923. a. suvel, et asuda põlluharimisele oma talus Veltsi as. Rakvere lähedal.

Kapten J. Metsa hauasammas Rakvere kalmistul

välispool Eestit fenomenaalseimaks maadlejaks, keda selleaegne spordimaailm üldse tundis.

Kuid mõlemad kuulsaimad maadlejad, Lurich ja Aberg, puhkavad Põhja-Kaukasuses Armaviris. Seal suudeti sõja lõpul isegi tagasi tuua sinna evakueeritud mitmed asutused, kuid unustusse jäeti need, kellele koht oleks kodumaal ja kel selleks suurim õigus. Ja meie, kes me omal ajal oleme imetelnud nende võimeid, kes uhkusega oleme tunnud neile kaasa, peaksime teadma, et nende vastu pole meie tänuvõlg veel maksetud. Kas meie kalmistuil on ruumipuudus või mõni muu takistus, et nende jäänused pole veel toodud kodumaale? Kui sportlik osa täidab suurema osa meie jooksvast ajakirjandusest, kui meil leidub raha alati suuriks ja kulukaiks olümpiareisideks välismaa-

dele, kas seal peaks olema rahapuudus see, mis takistab meie parimaid maadlejaid tagant järele austada väärikalt? Ka Lurichi ja Abergi jäänused tulevad tuua kodumaale, sest nad puhkavad ühes hauas. Kuigi nende kalm on ehitatud kahe rooma gladiaatorite kujuga, meie võiksime ehtida seda kalmu veel paremini. See oleks meie spordiseltside aukohustus.

Oleme oma ajal toonud kodumaale kaugest Kaasanist dr. M. Veske, Peterburist dr. Hurda ja Rud. Kallase, Soomest lootusrikkaima poliitiku Jüri Vilmsi, ja Ameerikast Holliwoodist isegi Andres Saali jäänused. Siis peaksime seda tegema ka Koidulaga Kroonlinnast ja Lurichi ja Abergi jäänustega Armavirist. Seega teostaksime, mis seni tegemata.

Käed külge!

M. Morrison.

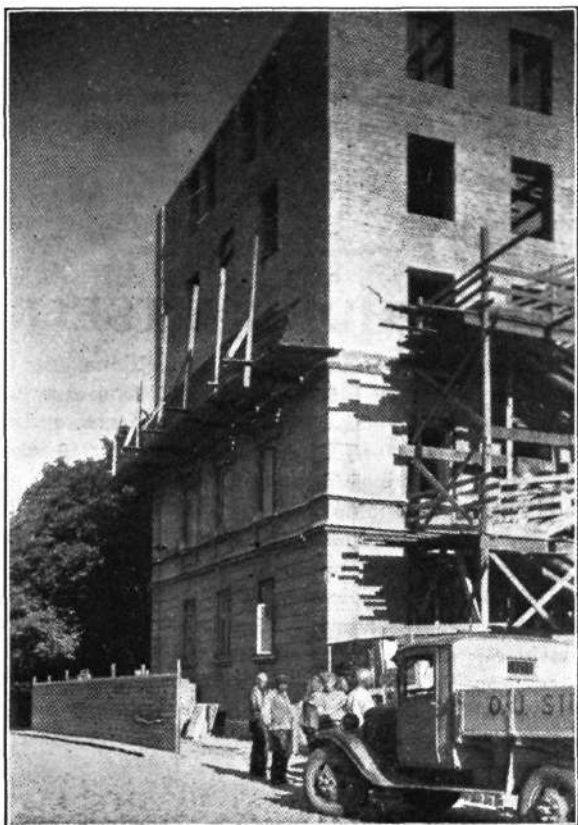
Oma kodu tähistel

Tallinnas kergib uus kaitseliidu maja

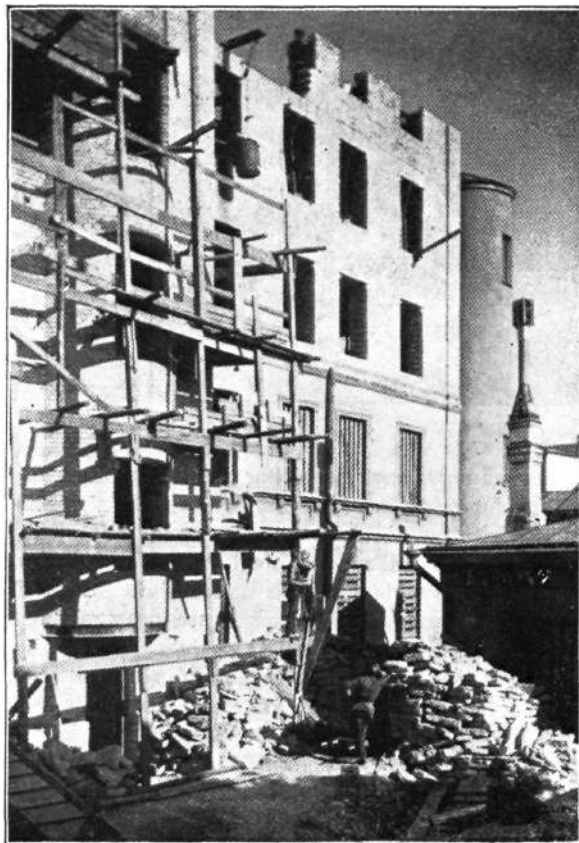
Kui kaitseliit 1925. aastal alustas oma tegevust ta praegusel kujul, anti kaitseliidu peastaabile kasutada kaitseministeeriumi ruumides kaks väikest tuba. Üks neist oli kaitseliidu ülema kabinetiks ja teine mahutas eneses terve staabi ametkonna ühes staabi ülemaga. Töötati kuuekesi kahe kantseleilaua ümber ja samas võeti ka vastu.

Oli arusaadav, et sääraates tingimustes korraliku töö peale ei saanud mõeldagi, ja seepärast oldi energiliselt ametis ulualuse otsimisel peastaabile ja Tallinna malevale, mille tulemusena osteti Toompea külje all, Kaarli t. nr. 8, asetsevad J. Lenderi majad ühes avara vaba krundiga.

Kuid sellega ei olnud ruumide küsimus veel kaugeltki lahendatud. Juba õige pea selgus, et ostetud majad oma ruumide poolest on kitsad. Nad mahutasid küll esialgu peastaabi ja Tallinna maleva staabi, kuid puudusid täieliselt hädavajalikud õpperuumid, malev-

Vaade ehitusele Vismari tänavalt

Vaade Kaarli tänavalt.

kondade ruumid, võimla, autogaraažid jne., mille tõttu juba samal aastal asuti projektide ja kavade koostamisele, et kaitseliidu vabale krundile püstitada, lisaks endistele, uus hoone. Pärast pikemaid kaalumisi ja asja igakülgset selgitamist jõuti alles 1928. aasta juulis niikaugemale, et sõlmiti leping uue hoone püstitamiseks ettevõtja R. Treubeckiga — arhitekt A. Perna poolt valmistatud projekti kohaselt.

Ehitus kestis üle aasta ja võeti komisjoni poolt vastu 1. augustil 1929. a.

Uus hoone mahutas enesesse Tallinna maleva staabi, õpperuumid, võimla, lasketiiru, osa malevale alluvate üksuste staape ja maleva kodu.

Lootuses, et nüüd ollakse „korterikriisist“ üle, tuli aga peagi pettuda. Vahepeal kaitseliidu organisatsioon ja töö kasvasid sääraases tempos, mida ei suudetud ette näha. Loodi juure kaitseliiduga ühiseid sihte taotelevad uued organisatsioonid: naiskodukaitse, noored kotkad ja kodutütred, ning moodustati uusi üksusi, kes kõik vajasisid ruume ja jälle ruume. Peagi kujunes olukord samaks nagu enne Tallinna maleva hoone püstitamist.

Uute organisatsioonide ja üksuste juureloomine paisutas tunduvalt peastaabi koosseisu ja mitmekordistas tema ja malevate tööd. Olukord kujunes säära-seks, et isegi palgaline kaader töötab väga kokkusurult, rääkimata vabatahtlikest, kes kohe pärast staapide töö lõppu vallutavad kõik ruumid, milledes käib siis hilisõhtuni väga mitmekesine töö ja tegevus.

Müüritööd

Ühes ruumis peetakse loengut, teises mürtsub orkester, kolmandas peetakse laskeharjutust, neljandas on naiskodukaitse tööõhtu, viiendas mõni koosolek jne.

Loomulik, et säärane paabeli segadus ei jäta oma halvavat mõju avaldamata töö tulemustele.

Sellest on ammugi aru saanud nii peastaap kui ka kaitseliidu juhtivad instantsid, sest juba 1927/28. aasta eelarve arutusel võttis vanematekogu vastu otsuse, et kaitseliidu eelarvesse tuleb iga aasta võtta sisse kuni Kr. 100.000.— ruumide soetamiseks malevaile ja et see küsimus tuleb lahendada järkjärgult võimaluste piires. Vabariigi valitsuse vastutulekul on seda ka võimaluse piires tehtud, kuid viimaseil majandusliku kriisi aastail on tulnud sellest loobuda. Siiski on vahepeal jõutud muretseda oma kinnisvarad: Sakalamaa malevale — Viljandisse ja Võru malevale — Võrru.

Nagu öeldud, jäi kriisiaastate tõttu ruumide soetamise küsimus soiku, kuid kerkis läinud aasta lõpul jälle teravalt päevakorra ja seda just Tallinna suhtes. Asuti võimaluste otsimisele küsimuse lahendamiseks

ning leiti, et keskjuhatuse kahekordsele majale, mis asetseb Kaarli ja Vismari tän. nurgal, kolme uue korra pealeehitamisega see oleks lahendatud.

Vabariigi valitsuse erilisel vastutulekul võimaldati selleks lisaeelarve korras krediit ja 1. juunil s. a. sõlmiti leping ettevõtja Joh. Trump'iga kolme uue korra pealeehitamiseks kahekordsele majale ja vastavateks ümberehitusteks olemasolevates kordades.

Nimetatud ehituse keskkütte, veevärgi ja kanalisatsiooni seaded ehitab firma A. Tõnisson ja Ko.

Ehitus teostub arhitekt A. Perna poolt valmistatud projekti kohaselt ja järelevalvel.

Uus hoone kujuneb 5-kordseks, on ehitatud telliskividest silikaatkivikattega ja läheb maksma ca Kr. 70.000.—.

25. augustiks viidi hoone sarikate alla ja 1. detsembriks peab ta lepingu kohaselt olema täiesti valmis.

Uues hoones leiaksid ulualust: noorte kotkaste peastaap ühes n.-k. Tallinna malevaga, Harju maleva staap, naiskodukaitse keskjuhatuse ühes Tallinna ringkonnaga ja osa kaitseliidu peastaabist.

Pealeselle on uues hoones 8 elukorterit, mis antakse kaitseliidu juhtivatele jõududele, kelle viibimine peastaabi läheduses on nende teenistuse iseloomult hädavajaline.

Võimalik, et malevaile, kel seni veel puuduvad oma ruumid, näib ülekohtusena jälle uue hoone püstitamine Tallinna, kus neid juba on olemas, kuid tõsisemalt järele mõeldes peab igaüks tunnistama, et see on hädavajaline. Juhtiva keskorgaani tööd ei tohi takistada ruumide kitsikus, sest see ei jäta oma mõju avaldamata tervele kaitseliidule. Pealegi on provintsilinnades ikkagi leidunud võimalusi saada sääraseid ruume, mis enam-vähem vastavad nõudeile ja on hinna poolest kättesaadavad.

U. S. NATIONAL GUARD — PÕHJA-AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE KAITSELIIT

Kaitseliit (resp. rahvuskaardivägi — National Guard) Ühendriikides on osariikide miilit. Nagu meie kaitseliidu ajalugu on lähedalt seotud kaitseväge ja iseisvuse tekkimisega, samuti on Ühendriikide kaitseliidu ajalugu lähedalt seotud osariikide tekkimisega. Kaitseliit jaguneb regulaarväe eeskujul diviisideks ja nende allühikuiks. Iga osariigi kaitseliidu ülemjuhatajaks on osariigi kuberner, kelle kõrval kaitseliidu tegelikult juhiks on kas brigaadi kindral või kindralmajor.

Teenistuskohustus sellekohase lepingu põhjal on esimest korda kolm aastat, siis igakord edasi üks aasta. Õppusi peavad kaitseliitlased aasta läbi, ja viis korda kuus teeb kaitseliit vähemalt à 1½ tundi õppust. Muidu on igal kaitseliitlasel eraelus oma amet või kutse. Suvel lähevad kaitseliitlased õppelaagrisse kaheks nädalaks. Möödunud suvel oli 81 laagris õppusel 10.880 ohvitseri (pealikut) ja 141.452 malevlast.

Koosseisu järgi peaks olema kaitseliidus 435 tuh. meest, kuid tegelikult oli 30. juunil 177.525 meest. Vaadeldes kaitseliidu arvulist koosseisu *) näeme, et tugevaim kaitseliit on New-Yorgi osariigil — 22.249 meest, vähim aga Wyomingi osariigil — 658 meest. Nevada osariigis aga pole ühtki kaitseliitlast!

Kõige eeskujulikumalt on korrastatud New-Yorgi osariigi kaitseliit, mis koosneb kindral-adjutantuurist, arsenaalist, kolmest jalaväe-, ühest väljakahurväe- ja ühest ratsaväebrigadist, rannakahurväe-, lennுவေး-, inseneriväe-, sanitaar-, varustus- jm. tagalaühikuist. Pealeselle on New-Yorgi osariigil veel merekaitseliit**) kontradmirali juhatusel, mis koosneb kolmest pataljonnist ja neljast eridivisjonist, kokku 1.805 ohvitseri ja malevlast.

*) National Guard strength. Revised by the Militia Bureau of U. S. War Department, June 30.

**) The Naval Militia.

Viskeid Rõngu vabastamiselt 18./25. jaanuaril 1919. a.

Rõngu kihelkonna vabadussõjas langenute monumendi avamise puhul 16. septembril k. a.

16. septembril k. a. püstitab Rõngu kihelkond vabadussõja-monumendi langenute mälestuseks. Monumendi autoriks on tuntud kujur A. Eller, kes 1918. aastal tõhusalt aitas kaasa leitn. Julius Kuperjanovile ta suures ja ohtlikus pörandaaluse omakaitse (kaitse-liidu) korrastamise töös, kuna monument valmistati J. Mittuse valamistöökohas Tallinnas. Monument — Kalev ja Linda — kujutab Eesti sõdurit tupest mōõka tõmbamisel ta kõrval seisva eesti rahvarõivais naise kaitseks. Sellaseid kaksikgrupilisi monumente on meil valmistatud ning püstitatud vähe. Monumendi pronksosa, mis kaalub 350 kg, püstitatakse lõhestatud graniitalusele. Koos alusega tuleb monument üle kolme meetri kõrge. Monument maksab kokku 3750 krooni, mis-suguse summa Rõngu kihelkond pani kokku korjanduse teel.

Monumendi püstitamise puhul toome alljärgneva kirjutuse Rõngu vabastamise päevilt 1919. a. jaanuaris.

Punavägede väljalõõmisel meie lõunapiiridest oli täita suur ja tähtis ülesanne Tartu vabatahtlike pataljonil. See otsustandvaimat osa etendanud väeosa koosnes Tartu keskkoolide õpilasist (endised kaitse-liidu lend- ja löögisalgad; 1. kompanii — treffneristid, 2. kompanii — kommerts- ja kaubanduskoolide õpilased) ja opereeris edukalt noorem-leitnant K. Einbundi (praegune siseminister) juhatusel, liikudes Viljandist 13. 01. 1919. a. kell 2330 Oiule, Emajõe-suhu, et teha kaasa võitlust Tartu vabastamiseks. Tõsiste nägudega, kuid vaimustusega sõitsid noored isamaakaitsjad, kellede keskmine vanadus oli 16—18 aastat, Viljandist rindele. Peateguriks oli siin au osa võtta kodulinna vabastamisest ja selle tagajärjel kirjeldamatu vaimustus.

Seni on loetud Tartu ja Valga vabastamist liikuvate suuremate väeosade teeneks (Kuperjanovi partisaanid, soomusrongid ja Põhja Pojad), võtmata arvesse kõrvaltegereid. Põhja poolt Tartule lähenevate meie vägede paremaks tiivaks olid just Tartu koolipoisid, kes

tungisid Oiult üle Rannu — Valguta — Rõngu edasi, ülesandega jõuda välja punavägede selja taha Palupera jaama juure; koolipoistega pidi siin ühinema üks osa Balti pataljonist, kellega ei saadud aga sidet.

Tartu vabatahtlike pataljon liikudes antud teed ning lüües edukalt lahinguid, vabastas 16. I kell 0800

Rõngu mälestussammas valmimisel

Vabadussõjas langenud treffneristide mälestustahvel

Rannu ja 18. I p. l. Valguta ning jõudis samal päeval välja Rõnguni. Senine tegevus edasitungil oli üksik ja iseseisev; side naaberosadega puudus täieliselt. Kui Tartu vabastanud väeosad tegutsesid Nõu-Elva vahel, olid kooliõpilased vabastanud juba Rõngu ning tungisid edasi Palupera jaama suunas, et tungida vaenlase seljagatusesse ning lõigata ära ta taandumistee.

Teel Rõngu peale vangistasid õppurluurajad neli hästirelvastatud punaväelast. 2. kompanii piilurile H. Neljandikule juhtus ootamatult vastu kolm punaratsurit. Noor kommertskooli õpilane aga ei kaotanud külma verd, hüppas välkkiiresti kraavi ning avas tule ratsureile, kes põgenesid kabuhirmus. Tema meelekindluse ja külmaveresuse eest „ülendasid“ kaasvõitlejad Neljandiku „Kolmandikus“...

Rõngu alevist olid punased põgenenud. Alevi juures jookseb kokku neli teeharu: Tartust, Valgast, Pukast ja Viljandist. Nendele teedele pandi välja välja-vahtkonnad ja valvetõkked 2. kompaniist, kuna 1. kompanii asus tagapool olevasse Rõngu mõisa öökorterrisse. Siin kuulsime järgmist lugu:

Valgutas umbes kuu aega peremeest mängides olid punased tapnud seal suurima sarvlooma — sugupulli, samuti silmapaistva harjaslooma — sugukuldi. Kuna meie poisid hakkasid ootamatult Rannu poolt peale tungima, siis polnud tibladel enam mahti loomade korralikku puhastamist ja keetmist Valgutas ette võtta; seepärast võtsid „seltsimehed“ veristatud suguloomad kaasa ning taandusid Rõngu mõisa.

Siin kandsid nad häärberist toolid-lauad mõisaõue riita ning süütasid põlema. Siis kõrvetati leegis Valguta sugukuldil karvad seljast, misjärele pandi kuldiliha keema...

Nii ühest kui ka teisest toimingust tõusis seda võrd vänget kärsahaisu, et alla-tuule oleva Rõngu alevi elanikud põgenesid surmahirmus alevist välja, kartes mürgitamist lämmastavate sõjagaasidega! (Lahke lugeja, palun, ärge naeratage nii umbusklikult, — kõik siintoodu on tõde!) „Seltsimehed“ aga tegid sellasel viisil valmistatud „maiusroale“ täit au, sest sõjavägi sõdib kõhuga (nii vist kõlab tuntud ameerika

kindral Grand'i paradoks), ja kommuuna sõjaorjad pidid enne enda veristamist — seda vajab punane koraan Eesti õudustamiseks — hästi sööma...

Rõngus avaldanud punaväe komisсарid arvamist, et nende vastu Valgutas seisval meie poistel (punaste terminoloogia järgi: bataljon beelõhh školnikov-udarnikov) olevat väga viletsad ja vanad relvad. „Seltsimehed“-komissарid olevat teadnud isegi „peensusi“ seletada: need olevat sellased ürgaegsed tulenuiad, milledest ükski „pravovernõi“ kommunist ei julgeks paukugi teha: roostetanud, logisev, raud pastlapaela või „verjovkaga“ lae külge kinnitatud, lukust raske tajuda, ons see valmistatud tulikivi või sütiku tarbeks... Olevat isegi üks kuulipildujake (kk „Madsen“), kuid puuduvat padrunid. „Poisikestel“ oleks mõistlikum üldse mitte „plõksutada“, — ega sellest ometi midagi välja tule!...

Mõistagi, et sellase jutuga taheti tõsta punaväelaste langenud meeleolu, neid julgustada ja vahvustada. Kuid sel polnud mingit mõju. Kui siis meie „poisikesed“ pikas ahelikus tungisid Valguta poolt üle väljade, „plõksutades“ püsse, Rõngu peale, lidusid „mehised“ punased, eesotsas komissарid, tulise ajuga Aakre metsadesse nii, et lumi tuiskas... „Poisikestel“ oli aga tegemist, et neile jõuda järele. Häda igale sibulaõgijale, kes parajas laskekauguses sattus poiste tuletõru suudme ette: püha Maarjamaa õhku rikkus too tibla oma hingamisega viimist korda...

Õõsi puhus vinge tuul. Neli korda tungisid punaratsurid 2. kompanii seisukohtadele peale, kuid poisid löid pealetungid iga kord tagasi. Ses õises lahingus langes kommertskooliõpilane Ernst N i e l ä n d e r.

Hommikuks taandusid punased kaugemale. Mõned nende äraeksinud ratsurid hulkusid veel mööda metsi ringi. Kaks ratsurit lasti meie poistelt maha, kui nad liginesid majale, kus asusid poisid. Veidi hiljem lasti alevis maha äraeksinud punane, kes kohtas teel poisse ning neid omadeks pidades hüüatles:

— Seltsimehed, kust tulete?

Võit tõstis poiste tuju ja usku oma võimeisse. Poisid leidsid siin rõõmsat ja sooja vastuvõttu. Rahvas ei suutnud küllalt rõõmustuda meie võidu üle ja püüdis vabastajaile igapidi tulla vastu. Oli ju siin punaste terror kestnud kuu aega ja sügavaid jälgi järele jätnud. Punaste ridades aga tekkis kõige võimatumaid muistendeid meie poistest, nende võimeist ja suurusest, vaatamata sellele, et pataljonis oli alla saja koolipoisi.

Sellase ähvardava külglükumise likvideerimiseks saatis punavägede juhatus Valgast suuremad jõud, ja 19. jaan. p. l. avasid punased läheda maa pealt kahuritule Rõngu mõisa peale kahest küljest, mistõttu meie pataljon oli sunnitud taanduma Rõngust Valgutasse. 20. ja 21. I kordus Valgutas sama lugu, mistõttu pataljon tõmbus 22. I tagasi Rannu kiriku juure. See oli pataljonil esimene suurem taandumine. 21. I lahingus sai summavalt haavata 1. kompaniist treffnerist Joh. Priks (17 a. vana, Tartust), kergesti — treffneristid Hugo Siimo (17 a. v.) ja Vold. Saul (16 a. v.). Kuidas Joh. Priks oma raske haavaga kannatas välja

ületoomise rindelt Tartu, linnahaiglasse, see oli mõistatus arstidele ja igale teisele. Ta oli õieti veel päris laps — vaevalt 17-aastane. Aga kuulid ei päri sõdurite vanaduse järele, ja Priks ei pidanud voodist lahkuma enam elavana. Ta suri pika, piinarikka kannatuse järele 30. I. 23. ja 24. I oli pataljoni puhkusel Rannus.

Tõepoolest — meie pataljonil näis olevat oma hea vaim, kes meid ohtude eest kaitses. Seda mõistsid ka poisid, kuid nad ei tahtnud leppida selle mõttega, et punased niigi suurt kaotust julgesid meile teha. Ent lohutati end sellega, et kui lähed juba sellele välja, et teist purustada, siis on täiesti loomulik, et kord saad ka ise! Ehk küll kaotused mitmekordselt juba olid ette ära tasunud, taheti „seltsimehi“ järgmisil päevil ikkagi eriti tuliselt lüüa. Kõik möödunud päevade mured ja hädad, vaev ja kurvastus oli unustatud, kostis lõbus naer ja uute võitluste kavade arutamisel tehti uusi plaane, kuidas lähemal päevil Valgat vabastada. Tahtmatult uudistasin üksikult neid väsinud, kuid siiski lõbusaid kaasvõitlejate nägusid. Kõigi silmist hoovas ühesugune vankumatu tahe võidelda ja võita, ja kui vaja, siis — isamaa eest ka surra...

25. I algas pataljon vastupeatung Rannu ja sealt edasi Valguta peale. Samal ajal hakkasid Kuperjanovi

partisaanid, kes 24. I rindele, Elva, jõudnud, tungima Rõngu peale, mistõttu punased hakkasid taanduma. 26. I koolipoisid jätkasid pealetungi läbi Rõngu kuni Pühaste küalani, kuhu jäid ööseks, et jõudu koguda. Ülesandeks oli: Helme mõisa ja Tõrva linna vabastamine. Edasi — Valga väravasse ja Valka sisse!...

Rõngu teiskordsel vabastamisel sai kahuritulest surmavalt haavata Kuperjanovi partisaanipataljoni 1. kompanii vanem-allohvitser Adolf Luha (Treffneri gümnaasiumi kaitseliidu lentsalga asutamise idee algatajad ja energilisimaid kaitseliitlasi Tartus 1918. a. nov.—dets.), kes erilise vahvuse ja hulljulguse eest ülendati leitn. Kuperjanovilt vaevalt ühe kuu jooksul vanem-allohvitseriks. Nüüd katab vabastatud kodumaa pind selle 18-aastase treffneristi südame, mil on vabadusrist, millega tasus vabariik ta erilist vahvust.

Siin esinev on lehekülg selle, leitnant Einbundilt peaaegu eimillestki moodustatud ning sõjaküpseks tehtud, väeosa teeneterikkast tegevusest lõunarindel murrangajastul, tegevusest, mis näitab, et Tartu vabatahtlike pataljon on kirjutanud vabadussõjas heroilisi lehekülgi ja väärrib täie õigusega tule ja verega karastatud väeosa nimetust.

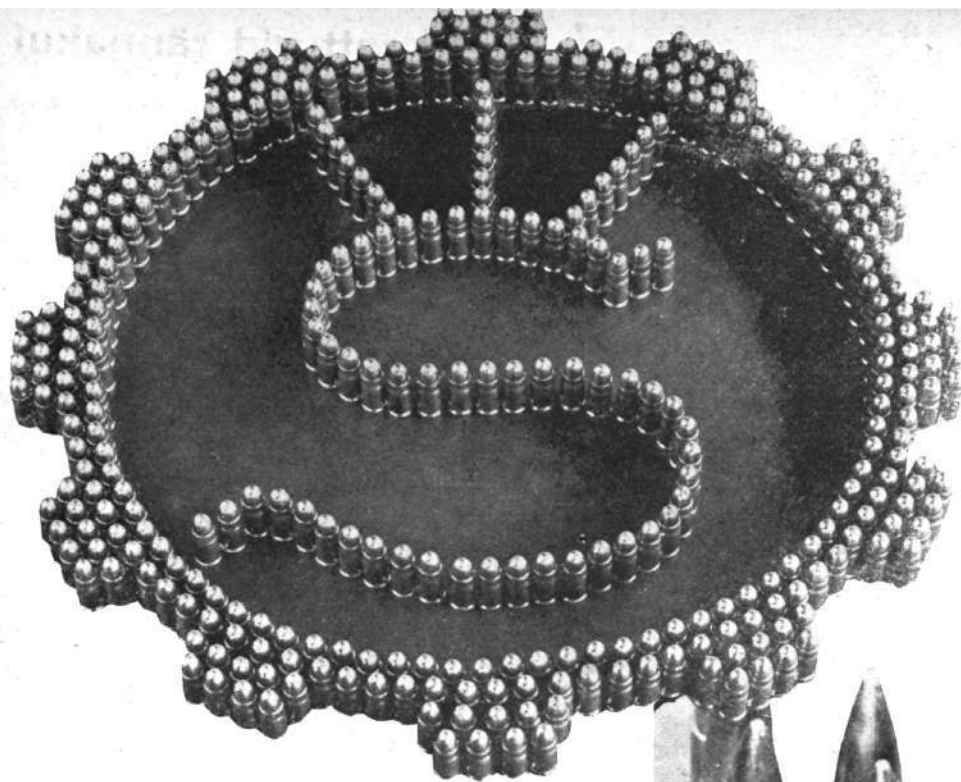
Èlève-volontaire.

NARVA KALEVI MANUFAKTUUR

käib põhimõtte järele:

**Suurim vastupidavus,
kõrge elegants,
kõige odavamad hinnad!**

Valmistatakse kvaliteedilt võrdselt parimale välismaa kaubale: meesterahva ülikonnariiet, püksi- ja mantliriiet, daamidele kleidi-, kostüümi- ja mantliriiet, kõiki vormiriide sorte, õppurite riiet, piljardiriiet j. p. m.

**Riigikaitse line
tublidus
nõuab:**

**laskeoskust
relvi ja
laskemoona**

Tarvitage üle maa-
ilma tuntud Soome
relvi ja laskemoona!

SKOHA

Suojeluskuntain Kauppa Osakeyhtiö
(Soome Kaitseliidu Kaubaosühisus)

Kõik meie tarbed
EESTIS müügil

KAITSELIITLASTE TARVETE LAOS

KAARLI T. 8, TALLINNAS

ja tema müügikohtades, Sõjaväe
Majandusühisuse kauplustes:
TALLINNAS, TARTUS, NARVAS,
RAKVERES, VÖRUS ja PÄRNUS.

